

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

JO. HENRICI
BOECLERI
MUSEUM

Ad Amicum.

ARGENTORATI

SIMONEM PAULLI Bibliop.

JO. HENRICI
BOECLERI
MUSEUM

Ad Amicum.

ARGENTORATI

SIMONEM PAULLI Bibliop.

Digitized by Google

MDCCLXIII

JO. HENRICI
BOECLERI
MUSEUM

Ad Amicum.

ARGENTORATI
Apud SIMONEM PAULLI Bibliop.

MDCCCLXIII.

JO. HENRICI
OECLERI
MUSEUM

Ad Amicum.

ARGENTORATI

Apud SIMONEM PAULLI Bibliop.

MDCLXXIII

MODESTUS

&

Primum Musei specimen.

Digitized by Google

JO. HENRICI
BOECLERI
MUSEUM

Ad Amicum.

ARGENTORATI

Apud SIMONEM PAULLI Bibliop.

clb lbc LXIII

MODESTUS

&

Primum Musei specimen.

I. N. I. C.

MUSEVM.

Ad V. C. F. P.

AD Ostulas à me iam diu,
 vel flagitas potius, vt sum-
 mam eius sermonis, cuius te
 inter cõmunes amicos or-
 endi principem fuisse memini, de Mu-
 seo Alexandrino, accuratius paulo atque
 perius literis velim explicare. Equidem
 nulla me ab hoc incepto desidia hacten-
 us retardauit. quid enim est, quod ma-
 ius, quàm homini amicis suis tam ami-
 per omnia obsequi? Sed eruditionem
 meam, & ingenium omni reconditæ sapi-
 entia elegantia perpolitum cogitanti, in-
 uentum venit genus scripturæ, quod an-
 tiquitatis quandam speciem referret, Vr-
 tum describeret, Muscum suis partibus
 extraheret, viros colligeret; eorum in-
 uentia, studia, institutas de variis rebus
 dissertationes, consilia, opera, non alia,
 sed in quæ priscis temporibus conueni-
 deretur, imagine consignaret. iam

contexendi per volumina in iustam magnitudinem operis artes animo conceperam, cum nostræ respectus ætatis, cuius utilitati & disciplinæ vnice talis exempli obtentu consulendum vterque statueramus, reuocare me ab inito itinere ac interpellare cœpit. Quàm erant enim multa & præclara, quæ veterum ritu moribusque informata, ne attingere quidem nostra & nostros viderentur? Quid? quod de sapientiæ ac prudentiæ officiis præcipere volenti, quem locum Tullius vix leuiter perstrinxit, ab insolentia certe sæculi temperandum est. In republica etiam & omni vitæ consuetudine, tanta sæpe commutatio rerum facta est, vt ad speciem atque vsurpationem vetustatis non nisi obscure constitui & adumbrari, nedum exprimi, possint. Neque vero defraudanda erat nostræ ætas sua laude: cuius incuriosos sane dixeris, qui Alexandrinum Musæum anteferre non vereantur illi Musarum delubro, quod in Galliæ vrbe principe Puteani Fratres, comparanda cum omnium sæculorum ætatibus nomina, cunctis ingenii ac doctrinæ virtutumque monumentis ad opinio-

pinionem orbis terrarum gentiumque consecrarunt. Quid de singularis exempli Regina dicam, quæ non iuo magis nomine quàm tali instituto semper celebrabitur? Hæc illustrium omnis & sui æui animarum, non ad memoriam magis in Bibliotheca, quàm ad colloquia & vsum domesticum in Regia concilium coëgit: hæc, tanquam Minerva aliqua, non ex fabulis sed ex meritis commemoranda, quicquid est in literis interioribus ac reconditis præclari, quicquid in moribus hominum & ingenio abditi ac retrusi, explorare iudicio, videre animo, auctoritate moderari, inter occupata tempora sua, cum esset muneris & negotii regii diligentissima, otii sui negotiolum habuit. In hæc exempla sæpe oculos adiciam, & in aula Regia, aut Puteanorum in sacrario me constitutum, ibi augustos maximæ Principis sermones venerari, hic simulacrum præsidis sapientiæ loco sancto dedicatum suspicere putabo. Neque minus hoc tamen Museum, quod molior, collectis aliunde imaginibus ornare fas erit. Igitur, quo id constitui velim, locum à me frustra requires. Fa-

ciam enim, quod architecti solent, ut expressa forma, quale sit futurum ædificium, animaduerti possit, si quis velit loco, qui maxime idoneus videbitur, imitari. Pleaque autem ex vero hausta, & ad rei gestæ fidem exacta, quæ hic afferentur, haud ægre deprehendent, qui in huius generis rebus, vulgo quidem ignoratis neglectisque, non sunt peregrini & hospites. Cetera eo forte in numero, eoque in loco habenda iudicabis, ut egregiorum virorum personas, vel cogitata vel disputata non dedecere videantur. Interea tua me humanitas in spem prope certissimam impellit, fore, ut scribendi vices, in amplioris proposito operis suscipere, & in idem curriculum descendere ne graueris. Hoc autem in libro, quæ Modestus loco natus honesto, & magna virtutis indole præditus adolescens, in Museo viderit audiueritque, exponentur. Peruenit is ad eam ætatem, quæ, perceptis disciplinis iisque artibus, quibus instrui mature ac erudiri ad rem publicam accessuri debent, intelligendis observandisque, si cura & ratio adhibeatur, magnis & hominibus & negotiis sufficere existi-

existimatur. Cumque incredibili ad-
eundi Musei cupiditate teneretur, hac
inter cetera lege dicta acceptaque domo
est profectus, vti, quid in illo doctrina-
rum omnisque elegantiaꝝ templo rerum
geri, disceptari, agitari cognouisset, id
omne accurate literis traditum perscri-
ptumque conseruaret ac referret. Satis
animaduvertebat Modestus, hoc præce-
pto, & fructum suæ peregrinationis, &
spem ac rudimentum futuri temporis
contineri. Quapropter eos instituebat
commentarios, eas subinde ad necessa-
rios amicosque missitabat literas, vnde
& animus, qui postea in gerenda re-
publica magis apparuit, nosceretur; &
nos cupiditate prodendi ad posteros tam
egregii exempli non iniuria incitare-
mur. Quo primum ingressus est Mu-
seum die Modestus, virorum principum
quidam, paginas formis literarum æneis
expressas protulit, sibi que ab amico cum
literis redditas ostendens, ita ex Mysta-
gogo sciscitari cœpit: Scio vos iam vi-
disse quod affertur. Misit enim circum
collegia Sapientum exemplum sui con-
siliū amicus ille noster, vir sane elegans

& officiosus, qui historię scribendę & æternis Thuani operibus continuandę imperum cepit. Quid ingenio & facundia possit, præfatio ista, quam sibi adhibendam duxit, declarabit, opinor. Sed quis tantę rei manum rite admoueret, nisi explorata ante eorum sententia, quos terrarum orbis, scientię omnis literarumque & humanitatis antistites pariter ac interpretes colit? Vestro responso, non aliter ac oraculi sorte commotus, retinere an abicere debeat animum scribendi, non cunctanter decerneret. Ad eam, quem ætate, consilio, suauitate venerabilem, ceteri vt Mystagogum, eximia caritate diligebant, circumlatis inter confessores oculis, Tu vero, inquit, perbenigne, vt soles, comiterque alienum exquirere iudicium instituis, qui sic abundes proprio, vt non alius nobis potius in hac disputatione dux & auctor optandus sit. Tibi Mæcenaris vocabulum non amor magis & studium in eruditos, quàm exquisitę quædam nec vulgares literę conciliarunt. Igitur amicus ille Tuus statim exte discere rem totam absque circuitione & anfractu poterat, quam tu
nobis

nobis pronuntiandam committis, qui nihil tibi negare vnquam voluimus. Thuanum equidem, hominem in summa ingenii magnitudine, temperatum modestia, humanitate, disciplina, fortuna reipublicæ ad artes & consilia condendis annalibus digna excitauit. Multis erat opus amicitis, subsidiis, instrumentis ad historiam non vnus gentis, sed totius orbis. quæ illi omnia prompta & exposita reddebat egregia & peregrinationibus aucta fama, quæ de singulari & demerendis hominibus facta virtute eius longe lateque percrebuerat. Quem poterimus reperire, si quæramus, tanto nomini hætenus conferendum? nisi ex propinquis, Puteanos, aut eiusdem cum Thuano sanguinis nominisque participem, qui Thuanæ gentis decus hodie sustentat, non dispari successu vsuros fuisse statuamus, si ad hoc consilium componendi sua tempora, animum voluissent applicare. Sed illos quidem non magis instituta vitæ ratio, ad alias curas reuocauit, quam auersus à posteritatis reuerentia sæculi mos deterruit. Quamquam qui pluribus instruere scriptorem rerum

quiuerit, nominare liceat neminem. Defendendam sibi potius alter Putcanorum Thuani memoriam & historiam sumsit: profuturo sæculis opere, si in manus hominum peruenerit. Feruntur hodie nonnulli impetu potius quàm consilio ad arduum sui temporis res dicendi munus: quorum appelli ad latentes ac improuisos scopulos nauem & haud raro affligi uidemus. Quid Tholosano illi Præsidi, in angustiore scripturæ modo euenerit, Bignonius aliquis, cuius iudicium qui non reueretur, nihil cum Musis commune & Gratiis habere putetur, pronuntiauerit. Et sunt tamen in illis voluminibus quæ imperitis, ut imagines virtutum similes, stili quadam opinione; exteris autem nonnulla rerum cognitione, ultro blandiantur. Nam illos ne verbo quidem attingendos existimo, qui nescio quas rerum euentorumque fabulas, nullis adiuti adminiculis, nulla disciplina eruditi, vulgo pro historiis venditant. Præclare Thucydides, nata ueluti ad populare spectaculum & paulo post in usu nullo futura opera, à consecrata perennibus monumentis annalium memoris,

moriam, plurimum discrepare, ostendit. Non crediderim, amicum illum tuum auram rumoris ex quouis angulo aucupari: ita natus est, ut placere non nisi peritis, sequi non nisi optimos debeat. Perfuadeas ipsi, opinor, ut consilio suo morali qua interposita, post vnum & alterum annum relegat has paginas, & tanquam ab alio scriptas, vbi deflagrauerit naturalis eorum, quæ cogitauerat, amor, non vulgari trutina, sed aurificis statera examinet. Si bene coniectura de ingenio eius auguror, non alieno arbitrio sed suo, vel deliberare amplius, vel commutare rationem illam totam cupiet. Magnum est, quod sibi proposuit exemplum: & placere quidam seorsum spectati poterant, qui comparati vilescunt. Tot iam elapsis annis, prodito tam illustri ad præcipuam ingenii laudem consequendam specimine, nemo repertus est, qui vel in Gallia Thuanum, vel in Germania Sleidanum æquare contenderet. In huius rei causas inquirentem reuerentia tanti nominis subeat, tum ipsa agitatio mentis de præidiis variarum rerum artiumque commoneat, necesse est.

Orationis certe genus ab omni fucata specie & moleste scribendi consuetudine quàm longissime remouendum erit. Valde probari sibi Mystagogi sermonem ostendebat, qui amici causa tam questionem attulerat. nisi quod de vltimis verbis & stilo Historici sibi non satis liquere testabatur, cum historiam quomodocunque scriptam & delectare & prodesse, haftenus credidisset. Recte tu quidem, inquit Mystagogus, sed nihil pro amico sentis. Iuuatur etiam illo genere scripturæ, quod temporibus à politiori literarum humanitate prorsus alienis, homines nec reipublicæ satis periti, & barbarie domestica infuscati, posteris transmiserunt. Eruimus vndecunque fragmenta memoriarum veterum, & in thesauris reponimus. Quotiens autem ista, non nisi hariolantibus negotiorum & æui indolem, sæpe ne his quidem, quem volebant, vsum præstant? Nec diuersa multum est ratio eorum, qui eloqui, quod intelligunt, nequeunt. Ab hoc genere enim uero longe abesse amici tui consilia, satis exempli, ad quod aptari vult, nobilitas demonstrat. Et in tanta

litera-

literarum ac temporum luce, quando imitari quidem eximia, non tamen intelligere desimus, satius fuerit silere, quàm prodita melioris doctrinæ causa, inauspicato mori, qui vel nos, vel minores nostros manet, viam emunire. At enim iam pridem ab antiquorum in scribenda historia consuetudine, & eloquentia, nec imperitiâ tantum, sed consilio & ratione discessum est. Ita nonnunquam opus fuit, vt seruiretur reipublicæ, quæ aliena facie nunquam spectari debet. An vir prudens & grauis religione verborum, disceptationes sæculi, iura ciuitatis, momenta rationum, notas cuiusque rei & formulas nostris moribus consentaneas, non aliter, quàm apud Quiritium aures, quæ sita antiquitatis imagine, differet; forisque hoc pretio placere cuperet, vt domi parum intelligeretur? Republica certe, cuius disciplina ex annalibus potissimum cognoscenda est, omnibus veteris Latii deliciis moris patrii naturam ac domesticam consuetudinem non permutaret. In quo genere admirabile est Thuanus, quod reperit, temperamentum. Induciarum quoque Belgica-

rum scriptor, Romanæ eloquentiæ a-
 mantissimus, decore rationibus suæ æta-
 tis morem gessit. Quàm digna laude
 hæc prudentia, tam inepta est defensio,
 quæ speciosæ rei obtentu quæritur igno-
 rantia & negligentia eorum, qui ab ele-
 gantia omni, cum nulla cogat ratio, dis-
 cedere non verentur. Sed de perspicua
 & dilucida, non humili tamen abiecta-
 que oratione volebam agere, eiusque stu-
 dium ad historias scribendas vniçe ami-
 co tuo commendare. Quo in loco, præ-
 termiſſis, quæ dici poterant, reliquis, rem
 veram sed paucis perspectam afferre, &
 ad aurem illum admonere cupiam: Qui
 ad ciuile & probabile idemque elegans
 & apertum eloquendi genus animum
 intendunt, illis negotia quoque cogi-
 tantibus obiciunt se explanatius & ex-
 peditius; neque per inuoluta ac inte-
 gumenta, sed vt in luce & oculis posita,
 libentius natia specie dant se in con-
 spectum. Quo nihil potest historiarum
 conditori optatius euenire. Hæc oratio
 plerisque, qui aderant, probata, nudi &
 venustissimi quendam amatorem longius
 prouexit, vt admirari se cum aliis, tum in
 hoc

hoc genere excellens Hieronymi Bignonii ingenium diceret. Ei Hugo Grotius annalium & historiarum libros ante exilium in patria scriptos cum legendos obtulisset, laudata viri ad præclara omnia geniti industriâ, planius & perspicuum magis dicendi genus optare non dubitauerat. Valuit eo tanti auctoris ratio, ut rescribere is suum opus institueret, amicisque specimen monstraret. in quo tamen proposito, siue superioris temporis consuetudine, & ingenii quadam ad grauitatem propensione aduersante, siue aliis causis dehortantibus, non persistit. Et ingeniiis quidem, inuita Minerva parum audentibus, prudentissimus quisque facile faueat, aut suffragetur etiam. Illos nulla rueri videatur ratio, qui lenioribus apti aut sucti, sublimiora cum obscuritate quadam, & si diis placet, Taciti singularem illam maiestatem, vltro affectare instituunt. Quod ne Lipsio quidem successurum fuisse, si vel maturus æui inceptasset Taciti supplementum, quod in adolescentia se perfecisse gloriosius iactat, viri summi crediderunt. Vnus est, qui in Siluræ Ducis obsidione, & eius anni

historia, Taciti profundum os, multa doctrina curaque sine ineptiis non infeliciter æmulatus est. Non defuerunt tamen, qui maluissent eum suo quàm alieno stilo uti. Male autem & historię & suo nomini consuluit, qui postremam Bredæ obsidionem tali imitatione quid aliud quàm foedauit? Ancipitis plenum negotii certamen, comparari antiquis uelle. Nisi quod vnus omnium forte sui exempli partes singulas optime expressisse uidetur, qui Curtii & Liuii damna, magna vi ingenii & eloquentiæ sarcire contendit. Id loco & tempore & ratione factum, cum aliorum scriptura & historia, hætenus nil commune habet. Hic est, si quisquam, qui & Tacito supplendo integrandoque par existimari potuit. cuius imitatores, quicumque erunt, valde verendum est, ne multa auctori suo relinquant, quæ assequi fas non sit. Venerat in hunc Musei cœtum conciliumque vir multæ dignationis & in administranda pace belloque republica auctoritatis: qui, pulcre & in tempore se huc processisse, neque vnquam hætenus nisi suauiter inter viros tam eximios otium suum

suum consumsisse, professus, Thuanum, cuius historia sermoni principium dederat, prorsus ex merito, nec vulgari laudatione ornare, & ex magna amplitudine rerum, ea quæ propius hanc disputationem attingerent, elogia cœpit decerpere: donec eo ingressus est, vt ex ipsis Reipublicæ rationibus doceret, quantæ molis esset æterni istius operis exemplum sibi sequendum deligere. An enim alius, inquiebat, rerum hoc sæculo toto orbe gestarum historiam non temere aggredietur, quàm qui omnium nationum gentiumque vtilitates & pericula, spes merusue, proposita, consilia, in aperto posita, aut in penetralibus abditæ, habitum animorum ad alios & aduersus alios, interiores denique reipublicæ tractandæ rationes, peruidere animo singillatim, & in vnum quasi contextum iudicio colligere ac ordinare didicerit? Rarum decus: ad quod non ingenio tantum & literis aspirare, sed maioribus & publicis auspiciis, quin etiam opibus insuper & instrumento apparatusissimo contendere fas est. Reperiuntur valde quàm pauci, vnus populi ac ciui-

ratis disciplinam probe edocti. nam nugas hominum meras, qui se vulgo Politicos vocant, parum curamus. quid de illa quasi humani generis republica, cui vix immensi magnitudo animi par est, sperari potest? Neque est, quod iniuriam me facere & conuitium sæculo dicas, si magna illa & decora ingenia vel nasci perraro, vel nunquam ad hos usus adhiberi existimauerim. Aliis enim in republica negotiis distrahuntur ac pæne obruuntur tam præstantes naturæ: ad quæ etiam sæpius quadam inductione animi feruntur, quàm ad eas curas, vnde priuatim nihil emolumenti, publice potior apud posteros gloria expectari potest. Video Principum studio & liberalitate apparari modo amplissimum aulae & pompæ instrumentum, modo Bibliothecas ordinari multo sumtu cultuque: sed de conficiendo omnium negotiorum viuo quasi & spirante illo subsidio, nullam animaduerto publice cogitationem suscipi. Reperias etiam, qui rem plus quàm priuatae opis, vltro aspernandi auctores sunt: commentarios rerum vndique collectos sufficere tali instituto

causati. Quasi nihil interesset inter coniectos in cumulum rerum variarum thesauros, & diligentiam ac iudiciū dispensantis atq; disponentis. Dicitis ad hunc modum sententiis, qui amici causa agitari in Museo eam quæstionē voluerat, gratias agere cœpit, probeq; sibi satisfactū testatus, rescribam, inquit, amico meo congruentes iis, quæ ex vobis audiui, literas: atq; ut de orationis genere, quod Thuanæi instituti imitatore non dedecere videatur, etiam atque etiam cogitet, monebo. Interrogabo deinde, quibus velit præfidiis tantam rem aggredi? An Germanicorum Principum in aulis, tabularia, viros, consilia ad iuuandum hoc propositum traduci confidat posse? Et quamuis Hispanorum fere artes à Gallis, Gallorum ab Hispanis sedulo obseruentur ac emulgentur, requiram tamen, vnde cetera, quæ ad fidem historiarum non leue momentum faciunt, utrosque apud populos prouisa ac præparata habeat? Proponam ei exemplum eius, qui duos è maximis quos vlla vnquam aula tulit, Regiarum curarum adiutores & tractandæ reipublicæ principes, ita descripsit, ut interiora negotiorum operumque sæpe sol-

lertet perspiceret, in nonnullis egregie
 falleretur: &, quanto facilius sit eius ge-
 neris dissertationibus operã dare, quàm
 historicæ gravitatis mensuram implere,
 ostendam. Britannorum res hoc sæcu-
 lo, ex quibus monumentis aut cõmen-
 tariis idoneis poterunt repeti? ad quas
 pernoscendas aescio an opus sit pere-
 grinatione singulari, & negotio minime
 otioso. Italica quidem Venetiis & Ro-
 mæ optimè condilici arbitreris: si Ossati
 alicuius reuiuisceret industria. Vix ta-
 men absentibus & procul positis æqua
 satis ista disciplina est. Quàm multa non
 nisi in Septentrionem penetrantibus pa-
 tere, iam pridem Languetus obseruauit?
 Apud Belgas minus celari arcana cre-
 duntur, si non desit, qui propius expisce-
 tur. Polonorum per concilia & comitia
 spargi negotia, atque adeo enotescere
 facilius solent. Moschorum domestica
 rarius in literas eunt: quæ publice pa-
 rant, vel instinctu, vel consilio alieno
 commouentur. Tatarorum infames
 turmæ ad licentium nutum circumse-
 runtur, forisquæ potius quàm domi co-
 gnoscuntur. Turcarum res gestas, & mo-
 litiones, Legatorum fere, Cæsareorum

præsertim, Gallicorum & Venetorum, relatu humanior orbis accipit. Iam, qui velit Ecclesiæ res intexere, vt ratio operis postulat, quàm sudabit ille in dignoscendis Græcæ Ecclesiæ reliquiis, & vbi per Æthiopas, ac alibi, Christiana religio variam formam famamque nanciscitur? Indica & Americana, itinerum & navigationum descriptionibus, vix puro liquidoq; flumine in vulgus emanare solitis, debentur. Hæc atque talia non diiudicare minor ac discernere, quàm conquirere vndique & conducere, labor fuerit. Peireskio quodam opus erat: qui nulli operæ, nulli parcens impensæ, molestis insuper virtute superatis omnibus, eximiiis doctorum virorum iuandis subleuandisque natus operibus, ex nationibus, gentibus, aulis, museis, commentariis, cubiculis, penetralibus, quibus quisque indigeret subsidia eruebat elicitè, ac perliberaliter suppeditabat. Nihil frustra è Gallia, Italia, Africa, Oriente toto sperasses, nihil de illustrium virorum & familiarum notitia, nihil de publica actorum scriptura, & formulis, nihil diplomatum, & monumentorum

ad memoriã insignium desiderasset, cui tanti Mæcenatis ope niti contigisset. Sed in eius qui succedere locum velit possitue, quæ feret ætas, quæ producet regio? Extulit Gallia Peireskium, sed luxit lugebitque semper quantum est in terrarum orbe liberalium & præstantium ingeniorum. Proponam ei verus Polybii exemplum, quo nemo studiosus illam curam & cogitationem suscepit, de partibus historiz in rerum summam & vnius corporis speciem colligendis: & quanto maius Polybiano instituto negotium contrahatur ei, qui Thuanum velit æmulari, in expedito ut sit, efficiam. In primis vestri auctoritas consilii, vel erudiet magnisque conatis præparabit virum, vel de omittendo tali labore commonefaciet. Incidit inter hos sermones mentio Italici Scriptoris, qui auspiciis Gallicis temporis exigui nouissima delecta historia, sic moris civilis habitum expressisse, sic sæculi genium propitiasse visus est, ut reliquos, qui nuper aliquid huius generis aggressi sunt, sine controuersa vincere vulgo iudicaretur. Sicut autem nequitatis quadam illecebra

prudentiæ rationibus prætexta plurimū
 animos cepit: ita grauioribus Thuani
 & accuratis, sine choragio gloriæ, confi-
 liis qui æquaret, nedum præferret, haud
 est in illo coetu repertus. Alterum enim-
 uero Italum, qui Latine bella Germani-
 ca nouissima prodere memoriæ sibi vi-
 sus est, nec studiis artibusque, nec facul-
 tate historici præditum censebant, no-
 menque eius in hac disputatione leui
 auditu transmittent. Gratulari sibi
 potuit Modestus de tam exquisita gra-
 uissimorum virorum disciplina, vnde
 accensum in animo suo versandæ in-
 comparabilis historiæ studium, & in li-
 teras referre, & explere, per gradus ætatis
 ac vsus rerum in omni vita, destinauit.
 Cumque tam pulcre se dedissent initia,
 magnam sibi adhibendam contentio-
 nem videbat, vt Muscum non assidue
 modo, sed reuerenter etiam & studiose
 frequentaret. Hærebant in animo vultus
 illi venerandi, quorum reliquæ oculis
 veluti imagines circumlatæ, memori-
 am dulcissimorum sermonum renoua-
 bant. Ægre, quicquid intercedebat tem-
 poris, patiebatur morari sua desideria

& Musci delicias, quas auide animo & in longum hauserat. Ad vnum autem præsertim tanquam patronum se applicabat, cui non vulgari suorum commendatione traditus, mutuo sed illi haud vana comitatis eius fiducia sibi persuaferat. Hunc ut alterum parentem obseruandum colendumque ratus, quomodo apte adiret; horamque & animum vacantem reperiret, summo studio elaborauit: mira que orationis suavitate & modestia, cum hominis bonarum rerum ignorantiam omni ope vitantis, neque quicquam nisi cum laude coniunctum affectantis non obscura cotidie indicia daret, domoque submissa modo artificum opera, modo doctorum virorum consilia, quæstiones, libros colloquiis prætenderet, ita cepit virum, ut omni benevolentia completendum sibi ac ornandum deinceps hunc clientem duceret. Igitur quodam tempore, Video, inquit, te dignum esse, Modeste, quem mysteriis Musci initiatum, in amicitiam suam viri præstantes recipiant, à qua profanum vulgus merito arceatur. Commendant nobis sæpe

vt amicos aut necessarios suos, qui per literas nobiscum variis de rebus colloquantur. neque quicquam nobis æque propositum est, atque officiorum in omne hominum genus sedulitas. Admittimus ergo non raro in Musæum talium latores literarum ea facilitate, cuius postmodo & nos & ipsos pœniteat necesse est. adeo nihil de viris aut rebus præclaris intelligunt. Mirari haud raro subit eorum disciplinam, quibus vos præscum Academiæ honorem & nomen, nescio vnde, certe non ob iudicandi decernendique in rebus non satis perspectis modestiam accommodare soletis: cum ultra primas literas non profectu sed saltu delati, delibatis leuiter artis alicuius præceptis, accedente præsertim titulo insigni, quibus excitari ad laudem ingenia ratio est, de omni antiquitate, ne per somnium quidem cognita, de studiis sapientiæ & doctoribus temere & cum fastu pronuntiare, ac in se suisque doctrinis insolenter gloriari non verecundantur. In moribus quoque, quos domicilia illa gloriæ vestræ amant, adeo sæpe nihil est commodi, aut emendati. vt plerumque fastidiosa illa elegantia

viris grauibus & compositis vel risum vel stomachum non possit non mouere. Quo fit, vt ex Museo nostro, plurimi discedant ignoti ignorantisque. quid enim vel Platoni aut Aristoteli in disciplinam datus discat, qui se doctum annuat, antequam, quid doctrina sit, cognouerit? Quæ cum eo tibi communicandæ ratio sapientiæ relinquatur. qui rerum bonarum vtiliumq; nec delectu nec studio ducitur? Memini ex eo genere quendam, à me interrogatum, quid in vrbe plurimis optimisq; rebus florentissima vnde ad nos pedem attulerat, visendum in primis & eximium æstimasset, currim alte e ductam, & lanistam, nominasse. An digni videntur tibi Modeste, homines tam odiose inepti, quibuscum de Museo aliquis, differere velit? Ecquid autem congressus nostros, consuetudinem victus, sermones non nisi ad solidam veramque laudem virtutis, humanitatis, & eruditionis pertinentes magnopere requirat, qui omnem veræ viræ rationem arrogantiam præteruictus, suæque & vulgi sorte opinione doctissimus, quid vlla ars aut doctrina liberalis sit, vehementer ignorat? Modestus ita his auide, quasi

ad magnam sitim explendam, arreptis, quid tandem vera eruditio esset, familiarius inquirere cœpit. Pridem enim, inquiebat, huic cogitationi aliquid impendendum temporis iudicavi, ex quo me optimus viuendi sapiendique auctor & magister, amitti vulgo & immutari vera rerum vocabula, admonuit. Qui memoriæ mandauerit libellis quibusdam tradita & in locos coniecta, hos illa disciplina doctos, si non doctores, nempe appellant. At mihi satis persuasum est, fieri non posse, vt huiusmodi solidi & splendidi nominis decus in illam nescio cuius scientiæ umbram conuenire videatur. ipse suo sibi ingenio sapiat, nec, quia è magistrorum scholis ita accepit, sed quia ita se habere cuiusque rei confertas naturali colligatione contextasque rationes perspexit, scire ac tenere aliquid credatur, necesse est, quem tu eruditum non iniuriâ vocare velis. Cor-ticem aut vtres deuehunt secum, non qui natandi periti sunt: neque adminicula sapientiæ perficiunt sapientiam, sed inchoant. Propositus sit ad disputandum locus, ex quocunque literarum ac

doctrinarum genere. nisi, quicquid eo pertinet vel partium ad absoluendum, vel momenti & ordinis ad disponendum, vel iudicii ad constituendum, remotis omnibus librorum subsidiis, suo pte auspicio expediat, persequatur, impleat, qui doctus haberi vult, eum ego quouis potius quam tali nomine censendum existimaucrim. Memoriae quoque non illud præceptorum & formularum auctoritate instructum artificium, sed inductione quadam ac ratione disciplinæ, scientia comprehensæ & ab omni opinionum lubrico seiunctæ, paratum subsidium, minime fortuitum, hic agnouerim. Seueram & antiqui moris legem, in ciuilibus studiis sequi aggressus, quanquam vix aliquâ prodire coeperim, multum tamen me ad firmandum iis artibus animum instigari sentio, quarum simulacra & venditari passim & adamari cernimus. Verum in hoc genere, quod longe lateque pater, omnes meas spes Museo & vestræ disciplinæ delegaui. Plurimum hac oratione Modesti delectatus, quem prisco more adoptauerat patronum, vir comitate & literis

teris mirificus, Multis modis, inquit, laudandus es cum isthoc animo, Modeste, & proposito: cuius te fructus vberes paulo post manent; cum & illud, quod de vera eruditione percontari instituisti, nec obscuris nec paucis speciminibus illustrari animaduertes. Interea tibi doctoris profecto nō vulgaris vsus & consuetudinem gratulor: quæ tibi ad literas interiores viam utique patefacere potest. Reditum erat stara vice in Muscum, quo Patronum suum Modestus officii causa deduxerat: cum inter varios sermones, Miltoni cuiusdam Britanni libellus, pro scelere omnis memoriæ immanissimo scriptus, & pridie ex Belgis allatus, animos omnium nouitate rei & atrocitate conuertit. Excusare enim parricidium, cui nulla ætas vidit simile, quid excusare? vltro vt pulcerrimum facinus, Deique immortalis nutu & optimo iure patrarum prædicare, alterum & plus quàm parricidium videbatur. Igitur non tenuit se de amicis Salmasii quidam, quin commoto similis, mirari se plurimum, diceret, quid viro erudito in mentem venisset, vt scriberet (proferbat enim

enim literas) Miltonum sic pessimam causam egisse bene, ut Salmasius optimam male egerit. An fucati, nec satis Latini stili profluentia tantum cuiquam imponere potuit, ut bene agere negotium susceptum videretur, qui de importunissimo sophistarum genere mores impuri sycophantæ mutuatus, iuris diuini humanique discrimen peruertere, & sine vlla philosophiæ aut antiquitatis cognitione, in omne honestarum literarum genus furiosè grassari non dubitauit? Ut agnoscas parricidam sacrilegum, infames parricidas suæ disciplinæ auctores facit, eorumque verbis utitur. Aodis illi exemplum ad defensionem parricidii placet: prorsus ut Iacobus Clemens monachus, cum Henricum Valesium nefario scelere trucidare constituisset, persuasit sibi, se esse * Aodem siue Ehudem, Regem vero Henricum, Eglonem Moabitam. Tum sanctissimi Numinis voluntate & instinctu conspiratos detestabile facinus aggressos esse, eo ore ementitur, quo ** Balthasar Girardus Guilielmo Nassouio per-

cussor

cussor immissus, nil nisi iubente Deo & impellente se fecisse, gloriatus est. Quid mirum ergo, si verba Dei immortalis, venerandis prodita voluminibus, subinde cauillari nunquam desinit, qui nomen eius in atrocissimi malefici crimen & inuidiam vocare haud est veritus? Nam quæ in Aristotelem, & omnem civilem disciplinam peccat; reuocatis ab ordo tribunitiis furoribus, & perturbata omni vt administrandæ reipublicæ ita disputationis suscipiendæ ratione, nolo verbosius persequi. Magnum certe desperatæ causæ argumentum apud me est, Miktonus defensor. Valde probari sibi hanc orationem, qui in concilio Musei aderat, Theodosius vir in summa republica singulari cum prudentiæ & industriæ laude semper versatus, ostendebat, & quantum in ciuilem societatem mali inferret circulatorum eiusmodi impudentia, grauitè querebatur. His ad fallendos imperitiores, quorum maxima semper copia, modo sacras literas, modo priscos Ecclesiæ doctores, alias philosophorum principes, alias iureconsultos celeberrimos, ex cu-

ius generis rerum hominumque mera
 incertitia laborent interim, obtentui esse.
 Dedisse specimen Miltonum, quàm pro-
 pterue illudere rerum ciuiliū auctori-
 bus consueuisset, cum Aristotelis no-
 men fœdis in permiscenda omnis rei-
 publicæ ratione erroribus prætexuit, ty-
 rannidis descriptionem præter mentem
 & disciplinam eius ad fraudem securita-
 tis publicæ & res nouas conuertit; re-
 gnum Spartanum, in quo nil nisi no-
 men regni ineffe disertis verbis testatus
 erat Philosophus, vt solum & verum re-
 gnum, quasi eo auctore, vendidit; re-
 gendæ denique ciuitatis potestatem,
 non nisi sapientissimo ciuium conce-
 dendam, vt decretum eius scholæ pro-
 mulgauit. Neque melius in historia rem
 geri, vel ex iis perspici posse, quæ de lege
 regia, de Principatu Cæsarium Romano-
 rum antiquo, de scriptoribus annalium,
 incertum imperitia maiore an confi-
 dentia afferantur. Sed Miltono qui-
 dem, inquit, etiamsi in tanta veri boni-
 que ignoratione non versaretur, malitia
 suo alienoque ingenio incitata pro sa-
 pientia fuerit. Egregia autem doctrina
 fama.

famaque præditos viros, Francogallia scriptorem, & qui se Bruti nomine dissimulavit (sive Mornæus is est, sive Hubertus Languetus) quis non miretur, cum ea in publico dudum proponere in animum induxerunt, de iure regio semper in ordinem redacta & redigendo, de potestate populi semper & ubique summa, regumque & optimatum iudice ac moderatrice, quibus, nemo est paricidarum & seditiosorum latronum, quin tanquam coloribus prauas molitiones pingere, & ultimi turpitudinem maleficii veluti honesta præscriptione regere nullo negotio post illa, potuit? Egit illos credo in transuersum metus & sollicitudo temporum, carimoniis & sacris, quæ amabant, nihil fasti portendentium; ut regum constringendæ licentiæ, etiam iustam omnique iure debitam potestatem in dubium vocare instituerent. quo fere consilio eximii quidam viri, ut prurientes in pugnam Christianorum animos obice quodam morarentur, fas esse Christianis bellare negauerunt. Sed hoc est scilicet, malum malo sanare, & privato periculo reipublicæ

blice vulneribus mederi. Quam vero au-
 ditoritatem, quam possunt habere fidem
 in aliis, qui in re omnium maxima, stare
 à mendacio contra verum non veren-
 tur? Fructum quidem huius consilii,
 quem sibi proponebant, nemo illorum
 quisquam consecutus est: irritatis, quo-
 rum iuri illudebatur, Principibus; & vul-
 go ad præsidium ab audacia & turbis mu-
 tuandum tam insolentis philosophiæ
 nouitatibus illecto. Est Britannia hodie
 fanaticis hominibus plena: quibus ne-
 que lex, neque imperium ac ciuilis ordo
 disciplinæ in bonis; sed dissoluta & im-
 pudens licentia, caput religionis est. Me-
 mini tamen, cum superioribus annis
 bello ciuili omnia arderent, eos, qui ho-
 nestiores videri volebant, cum modo Se-
 natus, modo populi nomine regem op-
 pugnandum sumissent, quoquoersus
 literas nuntiosque dimisisse, & cum sac-
 religionis fociis de armorum suorum
 iure deliberasse. De qua consultatione,
 cum esset Aureliam Allobrogum allata,
 a nomine collegii Theologorum grauissi-
 me responderat vir non doctrina magis
 quam vita & moribus spectatus Deoda-
 tus.

tus. Afferuo domi cygneam vocem opti-
 mi senis, qua consuetudinem illam cum
 regibus agendi, desideriaque ciuulum ar-
 mis exequendi summo opere abominatus,
 quàm multa & magna iam peccassent, qui
 illuc decurrissent, ostendit, & per quic-
 quid est sancti obsecrauit, ne auferent
 opinionem, qua pridē longe lateq; labo-
 rarent, qui reformandæ religionis studio
 nosci præ ceteris cupiunt, quasi reges &
 regna ferre nullo modo possent. Hæc ille
 quidem in literas relata, cum maiori col-
 legarum parti non probasset, missa est in
 Angliam responsio longissime diuersa,
 quæ calcaria potius incitatis, quã frenos
 adhiberet. cuius generis aliunde etiã sub-
 missa furentibus quantulo minus quàm
 irritamenta nouimus. Qua de re cum ad-
 monerentur nonnulli, perpetrato patri-
 cidio, non inuenerunt, quod admonen-
 tibus referrent, nisi vulgatum illud, non
 putaram. quis enim credere potuisset, du-
 raturas in necem Regis ciuium iras? Ve-
 rum enim inuidiam seditiosi dogmatis
 ad totū cum ordinem nolim pertinere,
 cuius plures audiuerim & viderim præcla-
 ros viros precipue quodā dolore angere de
 C
 imma-

immani ac intoleranda parricidarū Anglicorum barbaria; omneque illud, quod rebellibus fauet, insanientis sapientiz genus toto pectore execrari. Cumulate mihi satisfecit doctissimus Bochartus, cui in vniuersa caussa Anglicana nihil visum est habere rationem, nisi quod haberet iustitiam: quique iura & sanctitatem regum inuiolabilem adeo edisseruit accurate, vt & verenda immortalis Dei decreta, & omnis historiz monumenta, hominumque, qui vltimo xuo recte de diuinis humanisque rebus senserunt, testimonia multa gravitate & doctrina illustraret. Oraui certe, &, vt spero, exorauī, ne in publicum edere colloquii nostri argumentum grauaretur. Sicut autem permagni ad Reipublice felicitatem momenti est, vt de imperio atque imperantibus recte, ac sicut oportet, omnes sentiant: ita tollenda est ex omni vita ciuili malarum artium consuetudo & auctoritas, quibus præsidia ad beate viuendam potissima clam palam eueri necesse est. Quam est enim dictu incredibile, quod totiens vel nostra vidit ætas, imperii maiestatem ab iis impugnari, quibus vnice

prode-

proderat, sacram atq; inuiolatam haberi?
 Quæ turbatur vnquam respublica, quin
 vicini Principes, sæpe & ex longinquo
 aliqui, partes, nec vnas aliquando, clan-
 culum suscipere velint, vt dissidentium
 vel nonnullos, vel omnes suis habeant
 consiliis obnoxios, aut injuriis opportu-
 nos? Non sine gemitu hæc effatus Theo-
 dosius, memoriter Mystagogo ad aurem
 pronuntiabat, quid in turbis Britannicis,
 quo consilio, qua spe, quibus ministris
 & nuntiis, exterorum illi & isti moliti
 sint. Tum ad omnes conuersus, atque
 hæc, inquit, sunt, quibus mire sibi pla-
 cent magistri dominationis; hæc plane
 secreto instillant Principibus: hæc multa
 specie vtilitatis publicæ conuestiunt: ac
 ego certum habeo, talibus astutiis diui-
 num numen irritari, fatali calamitate
 rempublicam inuolui, & redituris paulo
 post ad auctores exempli parum proba-
 bilis vicibus, nihil tantum afferre posse
 istam, quæ dicitur, vtilitatem, quantum
 aufert, si perenne honestatis decus cri-
 puerit, fidem iustitiamque detraxerit. Ex-
 citant hæc Theodosii pietas ingenuam
 nonneminis libertatem, vt proditam à

ceteris Principibus communem regum
causam, ne latentem quidem sub nouæ
reipublicæ nomine vnus tyranni domi-
nationem detrectantibus, paulo minus
quàm indignaretur; Hispaniamque eius
rei ducem fieri, postquam neminem pu-
duit sidus lugubre adorare, parum æquo
animo pareretur. Sed attinuit impetum
eius ratio & prudentia reipublicæ geren-
dæ, quam alii in eo Hispanorum factò
vltro laudibus ferentes, docere perge-
bant: Britanniam id facere in vniuersa
Europæ fortuna momenti, vt segregato
à corpore tam nobili membro, non pos-
sit esse reliquorum populorum in repu-
blica pro sua parte capeffenda is status,
quem summa ordinis & communitas
ciuilis postularet. Hispanis Gallisque, vt
præcipuum in illo contextu locum, ita
potiorem necessitudinis cum Britannis
curam, conuenire: & inter discordias
vtriusque populi, præoccupare illas par-
tes, non consilii modo, sed felicitatis
esse. Causam regum non ab aliis in po-
sterum plus iuuari posse, quàm qui in
commutata quomodocunque republica
aliquam sibi auctoritatem & gratiam
com-

comparauerint. Parricidii culpam penes auctores, sceleris sui premia haud læta relatu-ros, residere : nationem contagioni- bus malorum inuolutam, non proiici vt inuisam, sed sanari vt affectam verum esse : multa tempus allaturum, per quæ regii imperii beneficiique, homines an- tiquitus non alio assueti regimine, vltro admoneantur. Si quid abstrusioris con- sili subfit, quo occasionem turbidi tem- poris in quæstū vertant nonnulli, id vero deplorandum quidem, sed tralatitium hodie esse. nihilo interea minus consta- re, Hispanos vix reprehendi posse, si prio- res fecerunt, quod non magnis peræque de causis, pari tamen studio & voluntate omnes facturi erant. Sed ab his sermoni- bus, quos ipsa colloctionis familiaritas interiecit, ad Salmasium reuerri coepit oratio. cuius de libro pro rege aduersus parricidas scripto, erant, qui curiosius sibi quærendum putarent. Nemo qui- dem de Miltono aliter ac ante demon- strauimus, sentiendum, aut cum aliis inimicis Salmasii id incusandum iudica- bat, quod in argumento sublimi vocem non sustulisset altius, & maiore spiritu ac

contentione causam egisset. Alia erant, quæ desiderabantur, maior præsertim rerum ciuiliū peritia, perspicua & dilucida cum grauitate expositio, omiſſa verbosa simulatione doctrinæ, denique ordo quidam, & in ordine modus, & in utroque constantia. Tale enim videbatur hoc opus, vt nec antiquitatis exemplum referret, nec limatis nostræ ætatis iudiciis satisfaceret. Ipse sibi documento esse potest Salmasius, inquebat non nemo, non idem esse verustatis memoriam illustrare literis, & reipublicæ ac sæculi sui causam tueri sapientia. Solebat ille Grotii insigne de iure belli & pacis opus satis arroganter aspernari, & ad omnem ciuilis disciplinæ mentionem tantum non nauseare. Quis hoc ferat in eo, qui in vniuersa de iure regum disputatione pleraque rationum momenta tam diligenter à Grotio mutuatur, vt frustra nomen dissimulauerit? nisi quod diuersus à suo auctore sapius est, dum transferendo, quæ accepit, deteriora facit, & inuitis Musis ac Apolline immutat. Quàm enim importuna & crassa, nulloque erudito homine, nedum Grotio, digna sunt, quæ de
iure

iure licentia, vt appellat, philosophatur? Tantum abest, vt intellexerit, quæ viri ciuiles de potestate regū nulli humano iudicio obnoxia, grauitè, castè, & exquisita cautione adhibita tradiderunt, vt ista omnia vltro impudentia sermonum & verborum insolentia corrumpere, & sacrosancta imperii pignora profanaret. Nihil interest scilicet extemporalibus his philosophis inter ista, si dicas: Qui iure & nomine regio est, non habet, nisi Deum iudicem; & eodem iure continetur potestas flagitiorum omnium ac scelerum. At vero aliter catuli olent, aliter sues; diceret ipse Salmasius, cui valde scilicet id verbi ad irridendos homines probatur. Iam de iure iurando regum, quos ille ludos facit? quàm religionis nihil, nihil pudoris in illa disputatione? quis de re omnium grauissima tam dissolute vnquam sermocinatus est? Atque dum nihil aliis debere, omnia suis auspiciis eruere vult videri, festiue scilicet æ pene ridicule furti se alligat. Dixerat Grotius, sed lapsus per errorem, consentire Hebræos: regi peccanti infligenda verbera, sed citra infamiam, & quibus ille sua sponte

se submitteret, eligeretque, à quo eaderetur, modumq; verberibus suo arbitrio statueret. Argo plus videat oportet, cui hæc se apud Hebræos requirenti offerant. Salmasio tamen in lucem res occultas proferre solito, hæc vltro obuia veluti de medio arripiuntur. quo auctore? quem palam aspernatur silentio præteritum, clanculum veneratur, vt dignum, cuius fide rem alio ore indictam, eademque opera irrefragabile suæ auctori:atis pondus, fundari vellet. Quanto mihi vt modestiores sic prudentiores videntur, qui Salmasio iudice volitant vt vmbre, cum res non ingenii, non eruditionis suæ, vnde acceperint, fatentur: alienaque pro suis afferre, aut per se definire, quæ debentur aliis, religioni habent. Ita enim nec gloriæ aliorum obtrectare, nec erroris alieni inuidiam sibi suo iumento accire contendunt. De iure regio Hebræorum quid affert Salmasius, nisi ex doctissimo Schickardo, etiam cum non nominat? tam fideliter scilicet, vt errorem nominum, & si quid in verbis aut interpretatione discrepat, retineat aut transcribat. Ad historiam rerum Britannicarum

rum vbi peruentū est, qua in iure regum & scelere parricidarum demonstrando vnice opus erat, quàm est ieiunus, & ignarus actorum temporumque, heros ille noster? Nisi credidisset, in vno nomine suo, & doctrinæ & auctoritatis esse satis, venisset profecto ad rem tantam paratior & instructior. Hæc oratio facile omnium iudicio probata; etiam amicos Salmassii perpulit, vt dissimulari à se magis ista, quàm ignorari faterentur; à Mil-
tono tamen aliquo, aut semidoctis hominibus rem à vulgari intelligentia remoram agitari posse negarent. Nec defuit in concilio, qui alium regis causæ patronum, publica ciuilitate, grauiamagnifice tractaturum, optaret. Quanquam enim nonnulla spes suberat, fore vt Miltoni conatus impios refutaret Salmassius ac retunderet, eademque opera, quæ causæ tam bonæ ornandæ sunt, suppleret: suæ tamen potius consuetudini cui-
dam, quàm dignitati argumenti, quotiescun-
que resumeret stilum, satisfacturum esse eum, erant plures, qui putarent. Modestus non parum his perculsus, quæ de Salmassio audierat, ex patrono studio-

rum suorum verecunde domi sciscitari
 coepit, quo potuisset fato fieri, ut vir in
 tantum doctus, in quantum doctrinam
 intelligunt homines, totiens in rebus
 civilibus falleretur? Tum ille, Facis, in-
 quit, quod ætatem tuam & virtutis ado-
 lem decet, cum viros eruditorum princi-
 pes tantum & vereri & diligere studes, ut
 erratis eorum leuiter notatis, commo-
 ueri ac ingemiscere videaris. Est in Sal-
 masio magna vis ingenii, est longe late-
 que diffusa laus scientiæ, sunt exquisitæ
 etiam ac reconditæ literæ. addam huc,
 vix vnum & alterum hoc æuo varæ eru-
 ditionis copia ipsi comparari posse. Non
 tamen putare debes, Modeste, vnum ali-
 quem, quantumuis licet excellentem
 hominem, cuncta posse sua scientia com-
 plecti. Non dicam, quàm infeliciter
 cum Iureconsultis de legibus disputaue-
 rit. Diatribæ eius de annis climactericis
 & astrologia antiqua, meram rerum
 mathematicarum inficiam produunt, at-
 que adeo temeritatem arrogantis animi
 arguunt, qui non dubitauerit in alienam
 messem falcem immittere. Quamquam
 non minus importunitatis & audaciæ
 offen-

offendit, cum in suo campo decurrit. Quotiens in antiquis scriptoribus recta deprauat, sana exsecat, vera immutat, denique

diruit, edificat, mutat quadrata rotundis?
neque crebrior cum huc impellit causa, quam dissentendi libido, & contendendi pernicitas. At enim redimit ista vitia magnis laudibus? Ita futurum erat, nisi mira non minus superbia, quam malignitate & liuore in omne genus eruditorum grassari adortus, amicis admonentibus inimicitias denuntiaret, alienis laudibus ut ad diminutionem suae gloriae pertinentibus impotenter obtrectaret, & maledictis innoxios figens, etiam mitissimorum ingenia irritaret. Nolim sane apud eorum aures ista iactari, qui ad veram eruditionem nunquam peruenturi sunt: alias illi res agant, suadeo. Tibi autem ex hoc meo sermone nec reuerentia decedet aduersus merita Salmasii, & multum ad cautionem & diligentiam in tractandis literis accedet. Ciullium quoque studiorum, quae tibi tantopere cordi sunt, Modeste, quae sit ratio, vel hinc moneri potes. Praeclare sine dubio sentiunt, qui

qui antiquitate magistra totam hanc disciplinam volunt niti. Quid enim est, quod Poëta, Oratores, Phillosophi, Historici veteres non & viderint acutius, & ornatus differuerint? Verum non omnes, qui eos libros versant, ad prudentiam & artes ciuiles animum referre, sed sua quemque voluptate trahi, iam olim Seneca animaduertit. Perspiciet intentiore cura Grotius aliquis, quæ Salmasii præter oculos transmittantur. Est autem in hoc genere molestum, quod suo quisque studio & cupiditati morem gerens, quæ potioris ad vsum reipublicæ momenti sunt, aspernatur. Qui barbaro & crudeli dominatu ingenuam & solidam eruditionem premere contendunt, nullam esse ciuilis doctrinæ disciplinam, non verentur effutire, nisi quæ ex iurisciuis Romani voluminibus petatur. Fuerunt sane Iureconsulti veteres, quorum oracula hodie veneramur, omnis ciuilis philosophiæ scientissimi; quorum scilicet non possunt esse siue discipuli, siue imitatores, qui speciosa tantorum virorum nomina affectantes, artes & studia eorum nec intelligunt, nec curant, &

vltro

utrocalumniantur. Mitius sapere & facilius sibi videntur, qui libellis quibusdam & præceptis nomen & laudem ciuiliſ viri debere malunt. Quorum ſi multum proceſſit induſtria, argutiis quibusdam ſcholasticis maiora, quàm capit, ſpirat. Non enim, Modeſte, vt ceteræ literæ, ex profunda barbarie in quendam nitorem emerſere, ita ciuiliſ doctri-næ ſtudia ad antiquitatis ſpecimẽ profecerunt. Quinimo inſtauratis reliquis diſciplinis, hæc obliuioni tradita, & nunc quidem niſi paucorum animis percepta, vix quo deſtinatur penetrare audet. Audiuiſti, credo, ſuperiore ſæculo, cum ad bellum ciuile res ſpectaret in quadam ciuitate, & iuris dubitatio ſuſpenſos teneret animos, quaſitum eſſe à Theologis, an religionis cauſſam aduerſus quoscuque inimicos liceret armis propugnare; & à Iureconſultis, an iudicis iniquæ ſententiæ viſ armata poſſet opponi. At in his diſputationibus nihil oſtendebatur, quod animum fluctuantem poſſet in tuto locare. quod caput rei erat, vix in diſceptationem venit: an in temperato mixtoque rei publicæ ſtatu, partem iuris

non suam inuolanti, aut ius communde ad se solum trahenti fas sit resistere bello & armis, ubi alia remedia consumpta sunt. Hic est demum locus, in quo ex ipsa ciuitatis disciplina, sanctissimis legibus descripta, & iurisiurandi religione firmata, ex diuino humanoque iure, natura & ratio ea subministrat firmamenta causæ & robor, in quibus merito oranis disceptatio acquiescat. Licuit, ni fallor, ex illo tempore documentum capere, quid sit legibus reipublicæ descriptionem complexis uti, & earum sententiam ac rationem in philosophia ciuili negligere aut ignorare. Secuta sane est, hoc præsertim sæculo, ingens turbæcorum, qui reipublicæ illius statum, nec modicis, nec paucis voluminibus explicare studuerunt. cuius cum sint duæ laboris partes, vna, quæ moris iurisque patrii historiam perpetua temporum rerumque serie, ex incorruptis monumentis expromit; altera, quæ ipsam formam ciuitatis habitumque per vniversa & singula constituti corporis momenta interpretatur: quid trepidationis, bone Deus, quid tumultus existit, antequam,

quæ sit omnino disciplina ciuitatis, quod nomen, suspicari possis? Ille de toto rei publicæ corpore dubitat: iste formam ciuitatis vel descriptam torquet, vel fictam describit. nunc simplex neque quicquam dissimilium rerum admistum habens natura ciuitatis ignoratur: nunc miscendæ & temperandæ ratio reipublicæ vera spernitur, aliena excogitatur, falsa adornatur. non iura, à simulacris; non temperati mixtique status regula, à regendi consilio & arte, discernuntur. Ipsa suprema regendæ ciuitatis potestas, neq; in summa, neque in partibus suam vim & indolem persuadere tumultuariis illis philosophis potest, quin prodigia loquantur, & reipublicæ vinculum, dum male explicatur, soluant. Quid proprio, quid fiduciario iure conueniat in hos aut illos, magna sæpe dubitatio est. Et quamquam satis constat, studiis priuatis & obsequiis ad aulam & tempus comparatis, tolerari angerique omnem illam perturbatam, confusam atque abnormem sapientiam: prorsus tamen adducor, ut credam, pudore famæ reuocatum iri ad meliora nonnullorum animos, nisi publica

blica ciuiliū studiorum neglectio, & errantium numerus auctoritasque, quicquid subest vitii, vltro regeret & dissimularet. Atque ita profectum est ad istam opportunam callidioribus consiliis impudentiam, cuius beneficio, nihil tam est in omni ciuili disputatione importunum, absurdum, perplexum, quod nequeat fluctuantis ac nouæ inanditæque huius philosophiæ more & consuetudinæ formari, definiri, absolui, in quamcunque velis partem, ad quoscunque vsus, qua denique quisquam cupiat formula. Hæc est politica illorū hominum: quod vocabulum semper in ore habent. Miseret me ciuitatis, quæ præter ceteras opus habebat accuratiore ciuili doctrina, inter assiduas de ratione reipublicæ conseruandæ regendæque concertationes. En tibi, Modeste, libellum indicem sententiarum ab omni veritate & eruditione abhorrentium: quas, nisi meis oculis, nemini accredidissem. Tuum erit, alia via iter ad ciuilis viri laudem consequendam ingredi, perceptisque solidioribus doctrinis, historiam externarum & domesticarum rerū studiosius adiungere,

iuris.

iurisquæ diuini & humani grauiorem in-
 telligentiam, cum expedita & facili elo-
 quentia copulare, vt non studia nunc
 minus tua, quàm olim officia & curæ,
 patriæ consecrari videantur. Consecu-
 rus erat vna sui auctoris liberalitate Mo-
 destus, quæ longa inuestigatione adipi-
 sci se posse, nunquam ausus erat sperare.
 Igitur fortunam suam miris venerari lau-
 dibus cœpit, tam luculentas & cotidia-
 nas, vnde non vulgaria disceret, occasio-
 nes offerentem. Primo enim & proximo
 die, cum in Musæum rediisset, grauissimæ
 disputationi interuenit. Nihil fere rerum
 nouitate & euentu memorabilium po-
 tioribus orbis terrarum gentiumque lo-
 cis accidit, de quo non consortes Musæi
 micorum literis edoceantur. Sicut tum-
 llata erat res, & atrocitate facti, & sen-
 tentia iudicis admirabiliter singularis.
 adolescens quidam honesto natus ge-
 nere, captus amore virginis in celebri
 urbe, à parentibus eius, vix duris legibus,
 neq; nisi deserto cultu sacrorum patrio,
 uxorem duceret, impetrat: offensis,
 neque abunde, quæ desiderabat, ab in-
 termittentibus cognatis. Coniunctis

nuptiis, cum in domo soceri cum noua nupta ageret, maritus, socrus femina senioris & pœne truculenti in liberos animi, filiam vt suæ vnus potestati subditam violentis coepit imperiis vexare, neque generum melius tractare. Qui subinde à socero, in eandem impotentiam demutato, domo exactus est, cum interim apud parentes vxor retineretur. Quid isthoc homine fieri poterat miserius? cui tanto ambitu expetitum & vix ægre adeptum matrimonium, nec nouæ affinitatis gratiam conseruauit, & necessariorum voluntates alienauit: vt hospitia sæpius mutare coactus, & ad inopiam tandem redactus, nec in iudicium sententia, vxorem marito cum copiolis necessariis reddi iubentium, solatium iuueniret, socero varia caussante, & morarum titulos vndique conquirente. Fessi ergo tot iniuriis, & distractionem illam pertæsi coniuges (nam vxor egregie constantem se in amore præbuit) clanculum ex vrbe secedendi & ad affinem mariti tanquam receptus & confugii causa demigrandi consilium capiunt. Die festo matrem è templo redeuntem filia subsequere.

sequebatur: cum accedens pone maritus manu prehensam recta ad portam urbis ducit, paratum foris vehiculum cum ea conscensurus. Tumultuoso matris nuntio excitus pater feminae, Duumvirum quendam adit, filiamque abduci ad ludibrium, haud dubie posthac proiiciendam ab insipiente & prodigo marito, questus, ut is una secum, assumtis licitoribus ad retrahendos coniuges, parum officii ac potestatis memor eo non pertinentis, procurreret, efficit. Haerentibus adhuc apud vallum urbis coniugibus, & dum recluderetur porta opperientibus, cum licitoribus Pater & Duumvir superueniunt: cumque manus iam iniicere pararent marito lictores, illi legitimi matrimonii iura praefati, nulliusque se deturbi vel compertos, vel merito suspectos aestati, vim deprecabantur. Cumque in hoc frustra se esse intelligerent, euaginato maritus gladio vi repellere vim contentus: socero & Duumviro magno clamore lictores cohortantibus, atque ut ferirent, obsecrantibus. Ibi tum infelix ille maritus, mani & horrendo consilio, cum pra-

fatus esset, neminem alium sua coninge potiturum, nec mortis minus quam vitæ participem se illi futurum, geminato ictu (post primum enim vulnus, quod per errorem sibi putabat inflictum, vitro misera ad maritum accurrit) pectus eius transfigit: vnde paulo post in propinqua domo, nullo amplius sermone edito, expiravit. Auctor cædis, licetorum plagis pectus datus, in carcerem raptatur: vbi recepto ex consternatione animo, miserabili ciulatu, questu, gemitu mortem vt vnicum miseriarum remedium voto expetebat. Excinerat atrocitas casus totius vrbis lamenta & miserationem: parentumq; inhumana asperitas, & duumviri mox officio, sicut meruerat, deiecti temeraria violentia, omnium conuitio verberabantur. Reo in vinculis ab initio nec votum, vt diximus, nec spes incolumitatis supererat. Erigentibus tamen, qui subinde ad eum inuisebant, cognatis & iurisperitis, tentata est defensio: hoc in primis obtentu: quod in pueritia graui prolapsione ad casum datus, ex eo tempore capitis infirmitate laborare, & accedenti-

dentibus externis irritamentis, qualia hic in summa & multiplici perturbatio-
ne animi, nec non licitorum verberibus
demonstrabantur, vsum rationis parum
expedire cœpisset. Ita factum est, vt effu-
geret homicidii pœnam, & in Hungariæ
aliqua arcè Turcis opposita per aliquot
annos suis impensis militiam tolerare,
cautione apud iudicem interposita, iu-
beretur. Dedit hæc sententia iudicis oc-
casionem, de re tota differendi amplius:
nec deerat, qui iudicem reprehendere
gravi oratione instituebat. Estne, in-
quiebat, homicidium ex illis criminibus,
quæ capite puniri ipsa Dei lex, humani
generis securitas, omnium nationum
gentiumque ratio, omnis æui exempla
iubent? Quid in parricidio oportet de-
cernere? An fas, etiam iudici regio iure
& nomine prædito, vertere, quæ æterna
ratio immota esse voluit? Quanto rei-
publicæ detrimento, quanta sæculi in-
imiamia viuet parricida vxoris? In se suos-
que ciues pœnam alienam vertit, qui
rocissimorum facinorum manifestos
merito non mastrat supplicio: crudelis
viscera sua, dum inanem speciem cle-

mentiz, necessitudini officii, querelis optimi cuiusque, & reuerentiz famz fa-
 rique anteponit. Nunquam placuit bo-
 nis ac prudentibus viris lenitas iudicis,
 potestatem suam parcendo ostentantis
 in eo maleficiorum genere, quz non
 nisi magnitudine supplicii expiantur. Fa-
 cinus immane, barbarum, inauditum!
 puella, & vxor, & amans, & fortunam
 mariti, haud sane lætam, tum maxime
 sequens, inter ipsa obsequia, ab eo perdi-
 tur, quem seruatum ibat. Quid iram
 obtendis? in lædentem, in aduersarium
 iratos furere videmus. hæc vna aduersus
 omnes inimicos amica, socia, comes
 non modo nulla re læserat interfectorem
 suum, sed ad id, ne à quoquam ultra lædi
 posset, summa ope contendebat. At
 enim amor, at zelotypia manum ad sce-
 lesta vulnera impetu deflexit? Cuius
 ferz rabiem tam infestus amor non nisi
 cognato sanguine placat? Insanus verò
 hominis timor, ne alius potiretur tam
 fida coniuge; quam paulo post à paren-
 tibus iudicio recepturus erat, nisi insa-
 niore timoris remedio effecisset, vt ma-
 rito prius quàm aliis periret. Ad maxima

quæque facinorum quadam animi agitatione, & quodam quasi motu æstuque rapiuntur homines. Male utique cum ciuili ageretur societate, si truces & turbidos affectus venia prosequi fas esset. Non erunt homicidæ, non damnabuntur capitis infesta tranquillitati publicæ & importuna hominum genera, cessabunt leges, si immanis & præferuida ira, si cupiditas, si perturbati labes animi aliæ, inter atrociorum nomina sceleribus præscribentur. Atque hic non de cæde, sed de parricidio, nondum satis dixi, de parricidio noui & inauditi generis agitur. Occidit aliquis vxorem, ne vim & contumeliam hostium barbarorum, aut infandi stupratoris perferre cogeretur. subuenit præoptanti mortem, & remedium credidit, mutare genus exitii. Nihil misera ista & infanda audacia, quod cum huius parricide immanitate comparatur, habet. Nullum infelicis feminae periculum, si manum mariti latronis exciperes, aliunde imminebat. Quare non ipsa sibi, non vulneri, non sanguini suo credidit, cum parricidali ictu saucia, adhuc tanquam mariti amplexu

plexu refoueri cuperet, neque amare prius quàm viuere desineret. Horrendum dictu! ad geminandum scelus durauit crudelitas in talem & foeminam, & vxorem, & seruatricem. Hæc est, quæ amatorem pæne depereuntem suo matrimonio in vitam reuocauit: hæc parentum iniurias primum cum ipso, postea pro ipso tolerauit: hæc non inopia mariti, ad fastidium; non absentia exuendam ad fidem, non periculo ad segreganda consilia compelli potuit, quin quod semel facere coeperat, pertenderet, & mala perpetua, ingentia, peruicacia in salutem conuerteret. In his occupataz operibus mors pro gratia redditur. Hoc ipsum, inquis, amentis est. nemo sanus occidit foeminam: quid vxorem? quid tam præclare meritam? Mentem labefactauerat homini iam olim casus, imminuerat miseria, exturbauerat desperatio. Ecquæ potuit esse in animo tot curis, arumnis, minis, clamoribus perturbato sanitas? Tempori miserimi huius mortalis, quod excelsos etiam & intactos valetudine frangere animos potest, non consilio, quod nullum fuit, tribui debet, quic-

quicquid hoc est infortunii. Audio equidem ista iactari: & memini, non excusari tam facile parricidium, quàm fieri. Si in flagitiorum vltimis rhetoricari scilicet fas est, omne vèrum de rebus iudicium & discrimen tolletur: neque quicquam atrocia peccasse, nisi per amentiam, videbitur. Apud iudicem grauem & sanctum alleganti dementiam non possunt prodesse declamatorum flosculi, sed incorrupta rerum fide nixa testimonia. Quinam spectati vsu & scientia medici parricidam hunc in furiosorum & vesanorum censum retulerunt? Fuerit ille non sapientissimus. qui enim homo segne otium specioso studiorum nomine velare assuetus, & in Academiis Bacchanalia sæpius, quàm Quinquatrua celebrare doctus, repente Thales aut Bias euaderet? Pro stulto quidem à nemine unquam habitus est. Non latent autem eiusmodi labes animorum, sed rumore vulgi & fama publica insigniuntur. Manum ad veri falsive fidem in silentio mæ argumentum est: quæ tantum abest, vt manifesta dissimulet, ne ambigua videm ingenii & morum interpretari

veretur. Vnde ergo repente, præter omnium opinionem, tanquam Ajax Iorarius in scenam, furiosus parricidam inducitur? Solet pro tribunali etiam de mente captis merito quæri, vtrum perpetuum sit malum, an abscedat, & interuallo redeat: vtrum eo temporis momento compos mentis fuerit, an imposito quo facinus admisit, qui causam dicit Fingeres, hunc hominem aliquando insanisse, quod nemo tamen antea ququam suspicatus est: ad vxoris quidem cædem etiam argumentando descendit: Rationem sceleris exponit, antequam faceret. Occidam te, inquit, ne, si mihi in hac concertatione aliquid accidat, incomitatus moriar: ægre faciam illis, qui inter nos dissidium volunt: ne decedam de possessione mihi debita, efficiam, ne sit, quod possideri queat: ne alius meos amores inuadat, mea opera nihil erit, quod ametur. Nemo furiosus de eo, quod facturus est, tam solícite, tam sedulo ratiocinatur: impetu ad facinus feruntur, quod quale sit, nec ante intelligunt, nec postea æstimant. Clementem vero iudicem, cui reus, peracto scelere

ipse iustissima sententia se capitis damnans, conseruandus videri potuit. Magna scilicet vis est conscientiae, id est, diuinæ legis in animo hominum peccato scelere loquentis. non enim vni populo sed humano generi præceptum meminerat parricida, vt sanguis interfecti hominis (quid proxima necessitudine iuncti?) sanguine interfectoris expiaretur. Mihi non tam misericordia in iudice, quam misericordiae ratio probanda videtur. Veniam dare miseris, parcere infelicibus, liberare supplicio noxios, tum demum humanitas est, quando & in quantum publica iustitiae ratio non repugnat. Si omnino clementiae laudem tantopere adamat hic iudex, vna ipsi, qua eo tenderet, relinquebatur via, vt parricidii quidem poenam reo donaret, homicidii irrogaret. Satis leniter gladio perit, qui culeo aut rota interire debuerat. Excitauit hæc oratio vtrum in illo confesso & condendi & reddendi iuris peritissimum, vt pro iudice in hanc sententiam differeret: Præclare dicunt sapiuntque, qui ciuilem hominum societatem seueritate legum iudiciorumque

vndique muniendam statuunt ; & atrocitati facinorum poenæ magnitudinem adæquari oportere contendunt. Cædem quoque non nisi cæde pensari , causas habent ingentes, cur decernant. Verum enimvero nullum est delicti genus, in quo non possint aliqua occurrere, quæ poenæ modum & iudicis æquitatem desiderent. Tam est variis casibus exposita hominum vita , tam assiduis agitur erroribus, vexatur perturbationibus, ut solitudo futura sit & vastitas in ciuitate, nisi moderatio Principis prudenti factorum æstimatione & discrimine diræ necessitatis incommodis medeatur. Peroratum est hætenus ut in parricidam : neque quisquam abnuat, horrendi generis infortunium versari in hoc casu. Sed si vnquam considerari meruerunt incitamenta & stimuli, quibus humanum peccatus extra se rapi potest , hic profecto locus fuit diligentiae iudicis & æquanimitati. Fuerit ille non stultus. sed, quo in transuersum actus est, impetum omni stultitia concitatioem dixeris. Diurno lentoque malorum auctu, veluti per gradus ad præcipitium propulsus est mi-
 sceri-

ferrimus mortalium. Quàm inhumana
soceris & socrus feritas fuerit, non opus
est argumentis ostendere, si vnum illud
cogites: filiaz adolescentulæ & pulcerri-
mæ, & tam tristi fato extinctæ parentes
(si modo hoc nomine appellari debent)
siccis oculis exequias iuisse. Horum mo-
res & domi, & domo expulsus pertulit;
superuenientibus aliis ex alia calamitati-
bus. Carendum erat vxore tanto ambitu
expetita: nullum in iudice, sæpe inter-
pellato, auxilium aut seruum, spe totiens
frustrata, ostendebatur: defecerant fa-
miliares opes, partim apud socrum re-
tentæ; & ille nuper diuitiis inclytus, squa-
lore & moestitia ad similem fortunæ suæ
habitum redactus, digito prætereuntium
notabatur. Aduersus tot contumelias,
angores, necessitates, quod potuit reme-
dium iustius minusque inuidiosum ex-
cogitare, quàm fugam cum vxore, diui-
no humanoque iure sibi debita, sum-
mamque per iniuriam intercepta? Ab
ultimo hoc conatu deiectus, foedo præ-
terea hætorum agmine circumuentus:
inter vim & verbera, inter amittendi &
habendi acerrimos metus, quid consilii,

quid animi retineret , & iuuenis , & amans , & tot rerum verborumque acerbitatibus diu exagitatus , & tum maxime ira , zelotypia , desperatione irritatus ? vna est , quæ præsentioribus stimulis in rabiem versa , naturæ & rationi exitium affert ira : quid tot tantique motus in vno pectore , vno tempore , sociatis irritamentis & turbamentis , non miscerent , concuterent , euerterent ? Quoquo se verteret , offusa vndique casuum ingentium caligo , horror , nox mera , cum mentem animi eripuisset , pro remediis exitium inuenit : & in fatorum vltima , non auribus , oculis , ratione aut sensu iam competens , præcipitat . Nullum est tam immorum aduersus humanos casus clausumque pectus , quin consilium abfuisse factò , nec ratiocinantis verba , sed delirantis exerrantem linguam sonuisse intelligat , & quodã modo sentiat . Hunc pro parricida iudex damnaret ? hunc illis afficeret suppliciis , quæ cogitatum meditatumque scelus manent ? At vero immanis casus nouitas , noua prudentiæ & æquitatis consilia non suadebat modo , sed

do, sed exoptulabat. Igitur cui ex fatali consternatione redeunti, &, ut sic dixerim, reuiuifcenti factum suum cœco impetu patratum, in supplicium ingens morteque atrocius verterat, hunc iudex primo capitalis iudicii horrore persusum, mox ad id munus destinauit, cui sustinendo etiam ex vinculis capitalium rerum consilio deliberato perpetratarum damnatos solui, apud plerosque populos mos est. Nam de parricidii quidem pœna nihil attinet verba facere: cum Romanis etiam, vnde exempla seueritatis eius petuntur, ea moderatio placuerit, ut quamuis manifesti parricidii reum, culeo tamen non nisi confessum insuerent. Addebantur alia huius generis ad commendandam iudicis prudentiam & æquitatem: plerisque qui aderant cum assensu hæc talia audientibus. quamquam vnus & alter, miserum quidem illum, sed manifesti & atrocis cædis reum sola iudicis clementia supplicium meritum euasisse, cum illo, qui ante perorauerat, hætenus diserebant, ut iudicem tamen eo nomine reprehendere non auderent. Modesto per insignem ad co-

ad cogitandum locum demonstrant
 postea, cui se tanquam magistro & duci
 adiunxerat, de omni *Æquitate* ratione,
 præsertim in iudice summæ potestate præ-
 dito. Sunt quidem, inquit, *æquitate*
speciminibus & imitamentis plenissimæ
Romani iuris reliquæ, partemq; laudis
 haud postremam huic nomini debent:
 sed qui eius argumenti aliqua persecuti
 sunt (nominatim hos percurrebat) egre-
 gii operis gloriam reliquerunt vel tibi,
 vel qui alius palmam in medio positam
 auferre properauerit. Neque enim suffi-
 cit, *æquitatem iudicis per obuia quædam*
locorum communium vocabula lauda-
re, sed partite & subtiliter scientiam *æqui*
boniq; eo constituere loco oportet, vnde
 iudici in promptu sit animaduertere, quo-
 usque bonis moderationis & clementiæ
 rationibus præter legum imperia auscul-
 tare, & necessitatem siue temperare, siue
 euadere fas sit. Primam & præcipuam
 huius disciplinæ partem *Diuinis tradita*
litteris monumenta instruent: multum
 deinde omnis antiquitatis sapientia eru-
 dietur, qui ex *Poëtarum, Oratorum,*
Philosophorum, Historicorum, Jurecon-
sultorum

sultorum scriptis abdita eruere, vtilia seligere & componere didicerit. Reperiet etiam, nec dubito, inexplicabiles quosdam nodos in hoc genere: quibus inspicendis non inutilem, dissoluendis irritam collocari operam, vir prudens forte existimauerit. Alte descendit hæc oratio in animum Modesti, quantumque esset in tali argumento consilii ac doctrinæ, signatis quasi vestigiis, apud memorem & cupidum rariorum literarum representauit. Igitur, cum in Museo, vbi iam omnes amare eius indolcem cœperant, humanitate colloquentium prouocatus, sermonem ordiretur, non alia fuit eius oratio, quàm quæ de interiore studiorum liberalium ratione dubitaret, aut requireret. Cumq; videam, inquit, inani- bus vulgo vocibus iactari vana sapientiæ simulacra, pæne adducor, vt existimem, vere prudentis viri, & rem publicam literarum subsidio recte gesturi, exempla non magis hodie reperiri, quàm Stoicorum olim, tot disputationibus in vmbra adornatum sapientem, in luce atq; oculisciuitatis conspicere licuit. Bona verba, Modeste: excepit è Museo vir & nata-

lium honestate, & omni liberali dignaque homine nobili doctrina percepta, maximis rebus tractandis aptissimus, nisi consilio quodam altiore, se à republica gerenda remouisset. Minuent & euellent tibi hanc opinionem commentarii Musci nostri, in quibus ad instituendam huius temporis historiam, nihil rerum aut hominum præstantium præteritur, quin incorrupta testium aut monumentorum fide in apparatus quendam cogatur. Dabo tibi è Germanis tuis tres viros, non ad sui tantum, sed omnis tui exemplum & memoriam illustres. Sunt equidem, nec ignoro, & alii, in aulis Principum, in Curiiis Rerumpublicarum, nulla bona arte ad ornandum, quem tenent, locum destituti. Sed quid attinet, omnes enumerare? Dicam de illis, quorum in sinu & familiaritate, cum peregrinationibus operam darem, ea potui animaduertere & cognoscere, quæ in instrumento Musci nostri, quo de cæperam loqui, pulcherrimum locum suo merito obtinerent. Incipiam signa & notas ponere: non latebunt te nomina, quæ istis meritis debeant assignari.

gnari. Princeps est nemini in Germania secundus auctoritate, multo rerum vtu, summâ prudentiâ, morum commodissimorum suavitate: &, ne laudum maiorum parum videar meminisse, Germanicæ pacis, ac tranquillitatis sollicita, constanti, fidelique tutela. Iam bello Germania apud vos arderent, puto, quod mota illæ omniibus, quibus paulo antea sidera manifestulimis tempestaris luctuosæ indiciis significabant: nisi Deus hunc sæculi sui Nestorem, hunc Quietis publicæ custodem ac genium salutarem, ad providendum, ne quid respublica detrimenti caperet, auspiciis altioribus, exemplo singulari excitasset. Apud tanti Herois latus vidi versari ministrum, ad sustinendas maximarum rerum curas omnibus ingenii animique dotibus instructissimum. Porrecta in abditos negotiorum recessus solertia, expeditura in impeditis iudicium, provisio extemporalis futuri; consultatio inter prærupta & mollia, recte destinata, mature librata, cordate expromta: cuncta hæc inquam, non communibus enuntiantia vocabulis nomina, literis exquisi-

dis & interioribus, tanquam spiritu & anima ad felicitatem & decus nostræ ætatis temperantur. In huius vita atque actibus, Modeste, melius quàm in vllis libris ac sermonibus eruditè tam, semel ac penitus licet perspicere, quænam sit illa civilis prudentia, quam cum veteres omnibus & hominibus & negotiis moderari dixerunt, eadem opera de Ingeni & doctrinæ tali gravitate, qualem tibi demonstro, cogitarunt. Animus sine fastu alte situs, magnitudinem suam candore, naturæ bonitate, humanitate fuerit; omnibusque trictis aulicis, & dissidendi concerrandique libidine superior, facile nubeculas minorum & argutiarum, quæ nonnullis pro sapientia sunt, vel illustrat, vel dissipat. Quicquid præclari in omni sapientiæ monumentis occurrit, statim scholam & umbram exiit, statim vsui & decori publico factum est, vbi in huius viri studia incidit aut sub eius manum succedit. Sept animaduerti, viros variâ eruditione celebres, quibus impense fauet, obstupescere illis sermonibus, qui vel ignota patefacient, vel nouis exploratisque

nouam & ciuilem formam darent; ipsumque
 animam vigore quodam & latioris
 genii luce perfunderent. Adeo & do-
 ctiores, & ad sua quisque munia alacri-
 res ab eo discedebant. Neque enim pri-
 uatim sui dissimilis esse potest, qui in
 publico sui Principis amplissimoque pa-
 triæ negotio peritorum actiones accu-
 rata norma dirigit; industriorum labores
 certis disponit partibus, idoneis descri-
 bit limitibus; doctorum placita ad præ-
 sentes vitæ vsus, prudentum sententias
 ad salutis publicæ modulo exigit. Hunc
 non ingenium modo suum, ut non ne-
 mo veterum loqui instituit, sed naturam
 vniuersam, sed scientiam omnem, in-
 promptu habere dixeris. Magna sunt, quæ
 sustinet, sed maioribus par est. Imo in
 paucissimis illis, quorum vix singulis
 ætatibus, singulis populis vnum contingere
 videmus, ingenii, hoc reponi de-
 bere, nunquam dubitavi: cum sic opera
 eius consiliaque, & quicquid supra for-
 tunam est, suspexi, ut plerique splendo-
 rem generis, muneris dignitatem, formæ
 auctoritatem mirabantur. Nulla erat
 mora, quin agnosceret ex templo his in-

diciis, hilarique animo & ore prædicaret
 Modestus, summi Principis summum
 ministrum, Eminentissimi Electoris
 Moguntini Boinebourgium. Hic est
 ille, aiebat, quem non visum equidem
 sed fama hætenus illustrissimi nominis
 cognitum, toto animo venerandum,
 omnique studio intelligendum propo-
 sui. quo in genere, viam disciplinæ nunc
 tam exacto sermone signatam, libenter
 meritoque persequar: atque adeo ad re-
 liqua etiam duo exempla, quorum spes
 facta est, cognoscenda me comparabo.
 Tum ille, qui Modesti sermone suam
 interiungi orationem voluerat, Fort-
 neri nomen sine ambagibus professus,
 hunc ego, inquit, virum inter rarissima
 eius generis, quod quarimus, exempla
 nominandum semper iudicavi. Erudi-
 tio eius, mira iudicii felicitate, quantum
 à sterilitate, tantum ab ostentatione se-
 iuncta, habilem ad civiles usus & prom-
 tam dexteritatem in mediâ publicarum
 curarum penetralia, nunquam intem-
 pestive, nunquam inualide aut inelegan-
 ter profert. Sensus viri, ad reconjita
 acer; ad cotidiana, communis. Vitæ, cul-
 tus,

tus, sermonis, consuetudinis ea modera-
 tio, quæ nisi T. Pomponii Attici elegan-
 tiæ comparetur, æstimatione parum
 æqua pensabitur. Cumq; summos apud
 Principes honorum opumq; amplissi-
 mas spes occasio non semel offerret, ma-
 luit, quod est sapientiæ vltimum, ex for-
 tuna modum retinere; & Principis sui
 felicitati, quàm suis incrementis operam
 dare. Quo factum est, vt præter morem
 & fas sæculi, & sentire de præcipuis re-
 bus, quæ vellet, & quæ sentiebat, expo-
 nere posset. Nouum & decorum inge-
 nuæ libertatis genus: quod & illi arguere
 verentur, qui quædam indicta mallent.
 De iis, quæ ad Tacitum retulit, loquor.
 Obseruasti ne, Modeste, quàm feliciter
 in iis etiam, quæ adolescentior scripsit,
 noua cum antiquis contulerit, quantum
 ille ab obscura vetustate petitiæ lucis in
 abstrusam nouitatem intulerit? ceteros,
 quid Tacitus suo fuisset sæculo; hunc,
 quid omnibus esset sæculis, statim per-
 uidisse credideris. Nam quæ ab vndeci-
 mo Annalium libro persecutus est, pro-
 uentioris iam multoque rerum vsu eru-
 ditæ ætatis exquisita specimina sunt. De

quibus nemo, nisi peritia interiore rerum hominumque Europæ imbutus, idoneum tulerit iudicium. Ingeniorum ad lucem & res gerendas naturam hæc palæstra est: in quam parum feliciter descendit vir eruditus ille quidem multis literis, & Forstnero amicus, sed bibliothecarum umbraculis aptior, quando Forstnerium & Gruterum plus ad Tacitum eruditionis, quàm decet, attulisse in censura librorum civilium, arbitratus est. Quid omnino Gruteri diffusæ & ad locos communes implendos factæ dissertationes, cum politulis Forstneri & limatulis animaduersionibus commune habent? Alteræ quid in eruditionis apparatu copiosum; alteræ quid in usu eruditionis electum sit ac civile, ostendunt. Id debebat vir candidus, si satis indolem vel Taciti vel Forstneri cepisset, dicere: vnum esse Forstnerum, qui super sapientiam experientiamque, etiam id genus eruditionis ad grauissimum scriptorem attulerit, quod & decere & valere solum hic debeat possitque. Id quod amplius apparebit iis, qui magni æstimatas & ineditas Boccacini in Tacitum curas con-

tendere instituerit cum Forstnerianis. Illæ sane proficisci videbuntur ab homine acuto & immensum curioso, sed per errorē aut ab usum iudicii nonnunquam ad declinanda elabente : harum auctor recto tramite, gradu indeflexo, per vestigia magni cordatique consilii, ad reipublicæ intima quæque grassatur. *Aburde* id declarant etiam epistolæ singularis itidem exempli de rebus maximis scriptæ : quarum aliquæ olim non inconsulto auctore in publicum exierunt : qui autem nouissimas, nulla reuerentia tanti nominis, nullo iuris humani respectu temere vulgavit, is non eo tantum facinore se obstrinxit, quod ipsæ Forstneri literæ ad Bœclerum scriptæ editæque demonstrant, sed effecit insuper, vt huiusmodi literarum commercii fructu, in rebus ad rempublicam pertinentibus, amici carere hæctenus cogantur. Annuit huic orationi, qui ad Museum nuper aduectus, ex itinere Forstnerum salutauerat, homo ad demerendam & ambiendam magnorū virorum amicitiam, quodammodo genitus. Opran-
ium, alēbat, supra omnes Platonis coc-

nas, lautum delicatumque, quo tot de-
 ſæ comitatis, prudentis, doctrinæ speci-
 mina deguſtare licuit! Ruſticabatur in
 Dambenoiano ſuo optimus dulciſſimus-
 que ſenex, & ab influentibus aulæ nego-
 tiis per breues neque eas bona fide con-
 tinentes inducias impetrauerat: cum
 improuiſus ſalutator manum eius oſcu-
 lo contigi, literasque Fratris, non ſan-
 guinis magis quàm laudis memorati-
 uæ ciuiliſque artium germanitate con-
 iunctiſſimi reuerenter tradidi. Quibus
 ille perlectis, humaniſſime me comple-
 xus, plenam requirendi, quæ ex eo audire
 deſideraue-
 ram, audaciam fecit. Quos in
 Gallia, quos in Italia, viros adire, qua
 ope illis inſinuari, quid à ſingulis optare
 aut ſperare deberem, memoriter deſigna-
 uit. Quæ præſidia noſcendæ reipublicæ
 Chriſtianæ vniuerſæ, quibus extarent
 aut laterent locis, quæ rebus patriis apud
 exteros ſubſidia comparare fas eſſet,
 quantæ ſuaui-
 tatis genio, quanta iudicii
 grauitate edifferuit? Cum de arte rem
 faciendi publice, deque augendis ciui-
 tatum copiis & cuſtodiendis, ſermo in-
 cidiffet, quàm ille in numero habuit
 omni-

omnium hodie gentium inuenta, artes, adminicula, non a pertis modo viribus, sed ex paruo ad magna profectura? De scriptoribus superioris & huius sæculi, quàm rara, & pulcra, ipsisque qui familiari vsu aut lectione illos nouerant inobseruata, ex amplissimo memoriæ ac sapientiæ penu per liberaliter & benigne depromebat? omnis eius sermo quibusdam ciuilibus vsus notis insignis, mihi oculum quendam mentis acueret, rerumque veluti præsentem formam commonstrare videbatur. In mensa quoque non tam elegantissima mundities, quàm plena seriis disciplinis colloquia, & mixtissima virtutis indole familiaritas, me iuuerunt: eminente, inter lectissimorum trium filiorum obsequia, & subsidiariæ comitatis officia, patriæ auctoritatis decore. Sed felicitatem eius dici, aliis debeo monumentis consecrare, quàm breui ista narratione, cuius interiectu orationem vestram differri nactenus, ne egre feratis, oro quesoque. Reuertebatur ergo ad tertium illustris & spectare in republica tractanda traditionis specimen oratio. Vbi auctor

suscepti eius sermonis, nescio, inquit,
 an velit occultare suam nomen,
 quem nunc designabo; si modo latere
 tanta virtus potest, in conspicuo posita
 etiam sine titulis monumento. Vidi an-
 lam Principis, sanctissimis moribus, &
 probatissimis agenda imperi rationibus
 ita institutam, ut Xenophonis Cyrum
 non ad fidem scilicet historiae, sed ad
 imaginem boni Principatus scriptum,
 aut Plinii Traianum, oratorio potius
 quam historico opere adornatum, me-
 morari & extolli censerem, si alieno ista
 notitia testimonio niteretur. Hic inter
 prospera sua numerat, quem nactus est,
 consiliorum operumque ministrum, quo
 meliorem nemo Principum optaverit.
 Summi, & Heroibus tantum concessi
 instituti est, ex rebus parvis industria &
 prudentia magnas facere. Eius artis sci-
 entissimus ea Principi suo officia praestat,
 quae haecenus, puto, in illis terris exem-
 plo carent. Cumque laborum toleran-
 tissimus Princeps, haud mollibus impe-
 rius tempora & negotia singulis mini-
 strorum partiatur, vnus ille non raro plu-
 rium vicem sustinet suppletque; respon-
 dendo,

dendo, consultando, voce, calamo pronun-
 tius ac indefessus; nequo extemporali
 facilitate de gravitate loci, aut subtilitate
 curarum quicquam deminuere solitus.
 In iure dicundo vel presentis Principis
 vel in communi pluribus tribunali ab-
 sentium Principum auctoritatem reli-
 gione & doctrina pulcre tueretur. Dicam
 vobis rarum, & vulgaribus ingentis in-
 accessum sapientiae genus. Solicite ac-
 curatus est in cognoscendis & definiens
 causas Princeps: neque satis habet
 audisse aliquam legem, aut nomina ac-
 sententias eorum, qui in simili causa
 pronuntiaverant, percipisse: quid iudic-
 andam omnino ex rationis bene infor-
 mato praescripto fit, declaratum osten-
 dumque dari postulat. Hic vero ille,
 quem dixi, optimi Principis praestantissi-
 mus amicus, iureconsultum agit non
 eorum genere, qui sapienter ab his se-
 cta quaedam pro modulo suarum au-
 ctarum annumerantes; in cetera su-
 perbiam pro sapientia habent: sed ex
 his fontibus omnem illam nobilitatis
 philosophiae rationem ita probe subdu-
 ctam expensamque promit, sicut si for-

lent, qui leges condere aut condendas
 suadere, aut nondum inuenta constitui-
 re aggressi, intelligendi priusquam de-
 cernendi copiam sibi aliisque præbeat.
 Nil sanctius illo consilio, in quo non
 valet iuris auctoritas, nisi valuerit aucto-
 ritas rationis. Hæc enim Deo debetur, &
 æterna est: illa hominum est, diuina
 quidem vice, sed non recte, nisi ad huius
 normam fungentium. illam imperiti
 possunt iactare: hanc explicare, & suis
 momentis conferere, sapientis est. Non
 mirum ergo, si exemplum etiam ab æta-
 tis Principis in partem rationis venit di-
 versis apud tribunalia. In quibus boni
 etiam viri haud raro consueverunt ob-
 sequuntur, nisi sit, qui excussis & in lu-
 cem datis omnibus ad recte sentiendum
 iudicandumque prædiis, ad alias illas &
 nobili officio dignas curas, iudicium ani-
 mos erigat atque traducat. Non autem
 in hoc tantum genere præcellit vir ille
 vere civiliter doctus, sed omnium rerum
 artiumque ad reipublicæ usus attemp-
 tandarum mirus est architectus atque
 machinator. Cum enim ad secreta scien-
 tiarum, quatenus & vni & negotiorum

conficientissimo homini fas est; pene-
 traverit; quæ illi laus cum paucis aliis
 communis est. proprio quodam ingenii
 bono, eruditorum singulis, quid in eru-
 ditione ad vsus vitæ necessarios melius,
 quid ad speciem pulcrius sit, demonstra-
 re potest & solet. Talis enim & tantus in
 rempublicam labor, assiduitas, conten-
 tio, non extinguit familiaritatem cum
 Musistam seculioribus, quàm mansue-
 toribus, ad quas se decora sedulitate fa-
 sius refert. Quibus etiam debet, ut arbi-
 tor, quietæ illud industriæ specimen in-
 primis elegans: quanquam nature ex-
 cellentis quodam habitu eximio tem-
 eratum id existimes informatumque.
 Non potuit obscurum esse designati hac
 ratione Principum decus honestum
 axonicum, & præcipuam è generosis
 ministris V. L. Seckendorffium, quem
 Museo plerique nouerant, & Mode-
 us, suffragatione eius Musci confecti-
 us traditus, eximia caritate diligebat.
 in & de ingenii eius monumentis ali-
 a attulerat, in iis descriptionem aule
 Principis, quem dixi, quæ Bibliothecæ
 retioris instrumento accesserant. Ma-

gnus in Muleo modus est eximiorum scriptorum: quæ auctores vel nunquam vel nondum vulgari cupientes, partem vt xenia illuc miserunt, partem apud fidas manus in vsum posteritatis deponere aut centuræ collegii subicere consueverunt. Distinguntur argumento, lingua, nationibus. Multa ad rem publicam, ciuilque statum pertinent: alia exquisitiores literas & mytheria reconditorum doctrinarum spectant. In quibus nomen trium, qui hætenus in argumentum sermonis venerant, suis alienisque iudiciis ac operibus bonam partem facit. Modestus tam latam sibi surrexisset lucem, plurimum gauisus, iam scientes & erudite venerari posse videbatur, quibus hætenus vel occulto quodam instinctu, vel demonstrato quod ambuerat patrocinio, sua obsequia & amores dicauerat, auspicata & illustria ad omne laudū & sæculi decus nomina. Et contraxerat iam cum V. L. S. fratre in itinere Britannico amicitiam, communibus studiis & propositis egregie fundatam: quam sibi tum ad alia multa egregia, tum ad hoc ipsum institutum pro-

profuturam non dubitabat. Et forte ita acciderat, ut Musei consortibus, memorabilium rerum cupidis, exhibere posset pericriptam ex ea aula, & ab ea manu, rem in magnis & raris huius sæculi casibus ponendam. Ecce, inquit, at, viri generosi & strenui, non steriles amicorum literas, aut in libris verborum lenociniis refectas; sed quales vobis probari queant, earum rerum, quæ vel exemplo vel scientia iuuare lectorem solent, nuntias ac interpretes. Simul his; non sua oratione exequebatur argumentum epistolarum, sed ipsa verba recitabat in hanc sententiam: *Iohannes Comes Wittgensteinus clarum bello paceque nomen adeptus est. Obiit ante annos tres, Coloniae ad Spreum, ubi Serenissimi Electoris Brandenburgici provincie summo cum imperio praeerat, dum ille in Polonia & Dania bellum gereret. Huic Comiti plures ex una uxore liberi fuerunt; viginti quatuor, ni fallor; eorumque multi superstites sunt utriusque sexus. Filius natus maximus Comitatum Wittgensteinensem obtinet, habitatque in arce ora, ad Thuringiae fines haud procul Herynia sylva sita. apud hunc, ut fieri solet,*

innupta sorores habentur. Inter eas fuit Elisabetha Carlota annos septendecim nata, virgo omnibus virtutibus, qua sexum eius & genus decerent, ornatissima, neque forma indecora: Fratri uxorque eius, totique familia apprime chara. Admirabile imprimis erat pietatis & religionis in illa studium, quo ad sacras meditationes ultra iuuenilis aetatis morem ferebatur, indeque fiebat, ut etsi nihil ex officiis amicaque conversatione, qua suos coleret, remittere sole- ret, neque ei quidquam ad commodam honestamque vitam deesset, nihilominus tamen quotidianis fere sermonibus, desiderium aeterna felicitatis, ad quam per beatam mortem transimus Christiani, se sentire. Tali cum esset animo, sed firma valetudine, nulla aegritudine, aut atrabilis insensu agitata, qua multi ad fanatica dicta & facta moventur, accidit, ut mense Ianuario huius anni Fratrem, nihil tale expectantem, in cubiculo suo inviseret, placidisque verbis, nec sine lacrymis, de obitu suo discere ordiretur, proxime eum instare dictitans. neque se propinqui sati contemplatione contristari aiebat: nihil enim homini desiderabilius, meliusque esse: sed commise-

ratione humana sortis, & amoris, quo suos complecteretur, motam, rogare fratrem, ut quoniam breue sibi, imo omnibus vite tempus esset, eo impensius de duratura felicitate porro cogitaret, itaq; viveret, ut futura potius, quam presentis vite rationem habere videretur. Addidit, se quadam scripto comprehendisse, quod simul obsignatū porrexit; id postquam fato functa esset, ut legeret, obnixè orauit (continebat autem, ut postmodum apparuit, tria ad Fratrem monita, corporis animaque salutem spectantia) ceterum se optare, ut in cælestis illius vite, quam unice desideraret, consortio quamprimum coniungerentur. Mæstus ad hæc frater, turbatusque inopinatis carissima Sororis sermonibus, reuocare eam tentabat ab eiusmodi cogitationibus, bono latoque animo esse iubens, conquisitis qua poterat, ad persuadendum argumentis? Verum illa inuentia perstitit, nihil tamen mutato cultu, aut neglecta comitate, reliquaque vite ore. Vxori tamen fratris, sororibusq; suis familiaribus fere omnibus, singillatim ille dicens omnibus confirmavit, se handè super futuram, ideo illos illasue Deo commendare, tum veniam orare, si quid fecisset,

quo offendi aliquis potuisset. Aderant per eos lies Dicer Comitus & Sacerus, aliq̄ necessarium, cum quibus humanissime conuersabatur virgo, nihil palam de eius facie ne quod ad illam mortis meditationem pertineret: obseruantibus tamen paulo accuratius, plus solito cogitabunda videbatur, & tacita. Quintus d. cum d. seras post primum illud cum Fratre de morte sua colloquium, abibantque mane, quos diximus, necessarii Comitis, cum virgo ad salutandos illos mane surgens, oblata sibi per quietum dixit, quibus in ea quam de obitu suo hactenus habuisset opinione, mirifice confirmaretur. Pisem enim sibi in somniis flagrare arceem quandam, materna olim habitationi destinatam, neque restinguis a se, quamuis laboraret, incendium potuisse; inter illam vera conseruationem atq̄ molestiam, subito se in egregium quoddam templum esse dilatam, eoq̄ affectam gaudio, ut prioris metus prorsus fuerit oblita. Suggerebant amici aliam interpretationem, mutationemque conditionis, cœlibus nempe vite, potendi, aiebant; sed eludere hac illa, suaque tenax sententia scire se dixit, quid sibi significaretur. Postquam inter hæc discessere hospiti.

æt, eaq; nocte niuibus, qua hyeme præteri-
 ta rarissima fuerunt, contacta esset humus,
 Comes, ut tempus falleret, an ut Sororem
 à tristi illa meditatione abstraheret, traha-
 vehi voluit. ad quod delectamenti genus
 cum & ipsa inuitata descenderet, staretque
 in impluuium iuxta fratrem, uxorem, aliosq;
 è suis, dum sedem quisque circumspicit aut
 capit; ecce equus traham vecturus, neque
 malus neque à quoquam incitatus, subito
 erectis calcibus ita adstantem à latere vir-
 ginem in ceruice percussit, ut statim mori-
 bunda in terram procideret, obiretque ex-
 templo nullum verbum prolocuta. Videant,
 quibus in fabulis sunt, qua de vita hanc
 nostram secuturâ Deus reuelauit, quàm il-
 lustris exemplo refutentur, agnoscantque
 ipsius Dei vocem, & diuinatricem animam
 diuinitus mota vim, qua virgo eximia pie-
 tatis fata sua præuidit, præsensit, atque præ-
 lixit. In eo tamen non vulgariter felix,
 quod etsi insolito, minime tamen acerbo
 mortis genere, unico momento dolores an-
 nesque marientium superauit, suisq; voti,
 quod semper in animo habebat, eo tamen
 temporis articulo compos facta est, cum se
 ludos atque recreationem pararet.

Hæc cum essent lecta, nec sine admiratione singularis casus audita, statim ex Museo ad Theologum quendam mittebantur: cui præ manibus erat disputatio de Diuinatione; in qua totius antiquitatis ethnicae & Christianae sententias examinare, conducere exempli raritate notabilia, pariri quæstiones, finire limites, coercere euagationes destinauerat. Quidam autem ex confessoribus, subito impetu effusa veluti funebri laudatione memoriam virginis in hunc fere modum honestabat.

BEATA ANIMA
 INTER MORTALES ARTVS
 NIL MORTALE SPIRANS,
 COELI IN TERRIS CONSCIA,
 DIVINATRIX SINE SUPERSTITIONE,
 FATILOQVA SINE FVRORE,
 MEDITATRIX FINIS SINE PLATONE,
 ANTE OBITVM BEATA CONTRA SOLONEM,
 QUÆ TE VIS RAPIT BLANDA,
 FORTIS, SANCTA,
 E CADVCIS AD ÆTERNA,
 E PEREGRINIS AD COGNATA,
 VIRGINEM TERRIS,
 SPONSAM CAELO?
 QVO TIBI CVRA TVORVM ABSCESSIT,
 QVOS TAM CVRVIDE DESERIS?

NON DESERVNTVR, QUOS SEQUERIS:
 NON DESERVNTVR, QUOS ANTECEDIS:
 SI QUERIS BEATA BEATOS,
 ANTECEDIS VICTRIX TRIVMPHATVROS:
 INIS V. AM STRENVÈ,
 PRÆIS VIAM, MONSTRAS VIAM,
 COMITER, BENIGNE, AMICE.
 ERVNT TECVM, VIVENT TECVM,
 S. NON SPERNENT MONITA,
 QUÆ CECINISTI PIA SOROR,
 VATES IMMORTALITATIS,
 CASTA DEI NVNTIA.

BEATA ANIMA,

QUÆ TE VIS SVBITA,
 ATROX, HORRIDA
 EXPELLIT PVLCCRO

CORPORIS DOMICILIO?

NON EST VIS, QUÆ ME CONTINGAT.
 NON EST VIS, QUÆ ME COMPELLAT,
 AVT EXPELLAT, AVT PROFLIGET,
 EVOLARE CVPIENTI,
 IMO IAM IAM EVOLANTI,
 VEL RVINA OSTIVM EST.

BEATA ANIMA.

AMATRIX PACIS ET QUIETIS,
 NEMINI MOLESTA AVT INFESTA,
 QVIS TE FVROR EQVI FEROCIS,
 QUÆ PLAGA
 QVOD SÆVV M VVLNVS

DOMITVÆ INQVIETAT?
 QUIES MIHI PARTA ERAT,
 PACEM POSSIDEBAM LETA,
 PACEM NVNQVAM FINIENDAM,
 QUIETEM NON INQVIETANDAM,
 NIL NISI DOMICILIVM MVTANTI
 NON INTERFVIT QVA OPE MVTARETVR,
 DVMMODO CITO ET STRENVE MVTARETVR,
 MORBI TELO AVT ANIMALIS CALCE
 CORR VAT, QVOD RVITVRVM EST,
 NIL ATTINET AD PACEM,
 NIL ATTINET AD QUIETEM,
 QVÆ RVERE NEQVIT.

BEATA ANIMA.

QVÆ DEVVM AMASTI SEMPER,
 QVAM DEVVS SEMPER AMAVIT
 QVOD TE FATVM,
 QVÆ FORTVNA
 IMPLACIDO EXITV
 FVNGI VOLVIT?
 FATVM MIHI ET FORTVNA
 NON EST, NISI DEI VOLVNTAS,
 DEI SEMPER PLACIDI,
 SEMPER MIHI PROPITII.
 AB HOC NIHIL IMPLACIDVM
 VEL SENSI, VEL TIMVI.
 BENE NON MINVS
 EXIT VINCVLIS,
 QVI RVPTIS QVAM QVI
 SOLVTIS EXIT.

MUSEVM.

89

FATVM OBTABILE,
FORTVNA SECVNDA EST,
EVOCANTI IMPERATORI SVO,
CITRA DVBITATIONEM DE IMPERII
ORDINE ET MODO,
QVETO OBSEQVIO PARVISSE.

BEATA ANIMA.

CORPORE MORTALI LIBERA,
CORPORI IMMORTALI IVGANDA,
VALE ET SALVE, VT VOLVISTI.
NOMENTVVM, MEMORIA VIRTVTVM,

SPIENDORE GENERIS,
HONORE NECESSITVDINVM
OMNÆVO CELEBRABITVR.
PROPRIA TAMEN CLARITVDINE,
PRÆFVLGEBIT

VIRGO WITGENSTENIA,
FVNERIS SVI PRÆSAGIO,
BEATITVDINIS PRÆGVSTV,
VTRIVSQ. PRÆCONIO EXEMPLOQVE
VENERANDA.

INTERVM VALE. INTERVM SALVE,
INTER HEROIDAS.
ILLVSTRISSIMA,
INTER HOMINES DIVINA,
INTER FELICES BEATA.

De hoc epitaphio, non eodem modo
ntiebant confessores Musei. Erat, qui
c genus scripturæ, quasi ad veterum
incri-

inscriptionum exemplar effictum, pro-
 „ sus damnaret. Ignauorum id inuen-
 „ tum esse, aiebat: qui cum pangeret car-
 „ men desperarent, genus carminis com-
 „ mentitium, veluti partum aliunde mu-
 „ tuatum supponerent. Hinc illam luxu-
 „ riam, quam genius & lex poëmaticis
 „ coërcere poterat, prono alueo ferri, ne-
 „ que adeo finem verborum, nec mo-
 „ dum esse. Veterum quoque imitatio-
 „ nem iactantius quam verius præscribi.
 „ Si vastum illud inscriptionum corpus,
 „ quod Smetio, Scaligero, Grutero tan-
 „ tum debet, & paulo post Reinesio am-
 „ plificatori & interpreti debebit, excu-
 „ tiatur; nullū talis licentiæ exemplum
 „ repertum iri. Modestius ibi rem geri;
 „ signari rerum memoriam; adici non-
 „ nunquam sententias negotiis vltro
 „ insitas aut familiares; emicare in loco
 „ sapientiæ lumina: nunquam anim-
 „ aduersti illam acuminum, veluti ex
 „ scholis declamatorum sententiosoin-
 „ eptientium, prodigentiam. Imita-
 „ tionis eruditæ decus non concludi ca-
 „ ptu vulgi: ingenio singulari & iudicio,
 „ cuius vel comes est vel proles modera-
 „ tio

tio & temperata decòri finibus venu-
 stas, peropus esse. Quo longius ab
 exemplo & licentius discedatur, eo ad
 monstrosas formas accedi propius. At-
 que adeo iam hac euagandi impottu-
 nitate factum esse, vt panegyricos, si diis
 placet, aut nescio quod mixtum ex hi-
 storia & laudatione chaos, in huncha-
 bitum adornare, momenta & apices
 negotiorum talibus metiri modulis
 nonnulli artem fecerint. Callide illos
 quidem, quod sani coloris oratione
 aut facundia nunquam exprimere que-
 ant, tam inopinabili sermonis habitu
 induisse; vt sicut nonnullis vestium
 generibus corporis vitia artificiose dis-
 simulantur, ita sub nouitatis improuisæ
 larua scriptioni inducta, scriptoris in-
 fantia conuelaretur. Sicuti non frustra
 hæc dici, neque cacozeliam vanitatis
 manifestam ferri inter eruditos posse,
 n aperto erat: ita non defuit, qui regi
 portare decoris doctrinæ & modestiæ
 rtibus, non tolli, hoc imitandarum
 nscriptionum studium, contendebat.
 mouet me, inquebat, magnorum vi-
 orum auctoritas: mouet non leuis nec

„ vna ratio. Et sepulcrorum quidem la-
 „ pidibus, aut tabulis mortuorum elogia
 „ complectentibus, cur denegare aliquis
 „ hoc genus memoriæ velit, non intelli-
 „ go. præsertim in casibus & funeribus
 „ nostri sæculi. nam antiquis, post tot
 „ sæcula hoc ritu parentare, vel ad exer-
 „ citationē ingenii, vel ad condimenta
 „ maioris operis ac diuerticula, quæ ne-
 „ mo morose abnuat, pertinuerit. Abit
 „ modo affectatio frigida ac puerilis,
 „ quæ virorum doctorum personas nun-
 „ quam decet. Sane nisi genius insit,
 „ cuiusque demum argumento aptatis
 „ eiusmodi inscriptionibus, non gra-
 „ tiam modo, sed omnem æstimatio-
 „ nem perdant. Tantum abest, vt cre-
 „ dam, bonæ inscriptionis auctorem
 „ esse posse, qui poëticæ peritiam de-
 „ sperat. Quo occultior, minusque
 „ descripta legibus est hæc ratio, eo magis
 „ ingeniū & indolem suo iure decoram
 „ referre debet: neque numerosa non
 „ est, licet carminum vinculis exempta.
 „ gravitatis intimæ sine arte pondera,
 „ arti æmula; simplicitas cultu validior,
 „ forma sperni indigna, spiritus expe i i
 „ vigor

vigor, vel trahunt, vel tenent ani-
 mum. Ipse locus, quem inter Poëta &
 Oratoris confinia occupat, medius, &
 aliquid de utroque mutuata affinitas,
 non cuiusvis esse hominis id opus o-
 stendunt. Denique, quem scio non in-
 feliciter poëtari, aut dicendi peritum
 esse, cur suspectum de astu faciam,
 si bonam inscriptionem pangit? neq;
 ab eorum causa segregem, qui aliunde
 non immeritam in se suspicionem con-
 siderarunt? nisi quod tibi astutiam audeo
 exprobare, sed innoxiam (ad eum ser-
 mo vertebatur, qui modo miraculum
 virginis extemporaliter epitaphio cele-
 brauerat) quando nunc pane humili
 opere, nunc assurgere splendidius;
 modo Hildeberti canoram pietatem,
 modo Hieronymi grandem spiritum,
 mulari; iam tempora, iam genios mi-
 serere; nec agnosci denique prorsus, nec
 honorari penitus velle videbare. Tu
 vero, respondebat ille, longe melius de
 tributa mea garrulitate sentis, quam
 ego: qui nec ex tempore, vix à cura,
 commendari mea posse scio; & nihil
 à vobis, quam veniam colloquiis

familiaribus familiarem sperare, in animum induxi. Modestus autem in lucro deputabat, per occasionem literarum in confesso prolatarum, ea audiuisse, quibus doctiorem se fieri persentisceret. Accedebat secreta & familiaris disciplina eius, cui se Modestus applicuerat. is diuersos ætatum genios in Veterum Inscriptionibus, is de Laurentii Pignorii, Jacobi Saliani, Emanuelis Thefauri, Octauii Ferrarii Inscriptionibus exquisita iudicia, non modestia minore quàm eruditione promebat. Et quandoquidem Modesto saluberrima amatissimi locioria relinquenda erant, non exigui pretii duxit, quod impetrauerat, hospitale donum. Describenda enim non vnus è Museo opuscula, suo forte tempore, sed non statim exitura in publicum, acceperat. Quorum indicem amico in hunc modum consignauit. Ex iis, quæ ad rem publicam pertinent ista: REGINA ABDICANS. Continebat ille liber, primo varias variorum, ipsiusque Reginz, de negotio inopinabili Epistolas: deinde censuram curiosorum & temerariorum iudiciorum; causarumque vnde processerunt: denique apolo-

apologiam & descriptionem animi extra regnum regii. LEOPOLDVS CÆSAR. Quo volumine ante omnia designabatur, rerū animorumq; per Interregnum habitus; variaque domi forisque consilia, spes, merusque: subinde Electorum expedita ex impeditis grauitas, constantia, sollertia, par tempori, hominibus, negotiis, merita laudē colebatur: hinc ad Electi Imperatoris virtutem processu facto, Domus iam diu Augustæ à Rodulpho ad hoc temporis, necessitudo cum Republica demonstrabatur: sequebatur votum Imperatoris; & ad extremum Acclamatio ciuis Germani. MINISTER REGIUS. sub exemplo ita descriptus, vt magna & singularia viri consilia & opera, vulgo incognita, eadem opera referantur. MEMORIÆ AVLICÆ. Duplici scriptura; Res veras, sub inuolucro Pœticorum nominum, tum ad iocos & ludicra, tum ad seria spectantes; & priuato schemate, reipublicæ immixtas, complexæ. GERMANIA CONCORDS. vbi de impedimentis concordie indomitæ, tum superabilibus; de causis male coherens concordie & discordie erumpentis;

de remediis, quæ optari, quæ sperari, quæ nec sperari possunt, agitur: ex annalibus patriis, & sæculorum serie. Ad literas pertinebant ista: PANEGYRISTES. ubi de usu & abusu panegyricorū agebatur: genus orationis epidicticæ iuxta diuersos singulorum sæculorū genios signabatur: Germanorum natio aduersus conuictorem, qui in Octauii Ferrarii epistolis citra discrimen pronuntiavit, vindicabatur, & , vel vnum Freinsheimii Panegyricum omnes exterorum conatus longo post se intervallo reliquisse, ostendebatur. DECLAMATOR ACADEMICVS; siue de prisca declamandi consuetudine in Academiis instaurata; tum de more argumenta in personas spargendi, quo maximi viri adolescentum ætatem excitant, & desiderio indulserunt. qua occasione etiam responderetur non nemini, qui stoico supercilio & cynica verborum intemperie, rem sibi quondam strenue factitaram, in aliis obtrudauerat. MYSTAGOGVS. siue Dux ad secreta naturæ, vel eruenda, vel explicanda: qua rerum hominumq; communicatione, quibus auxiliis, subsidiis, artibus coniuncta mu-

tuaque ope, aliquid noui magniq; operis, post haftenus elaborata sperari possit. Explet nobilissimam partem descriptio *Secretarius Regie* in Britannia, quæ naturæ indagatores habet ingenio, experientia, industria summos, & ad summa ipso auspicii Regii omine animatos.

DVELLVM LITERARIVM. in causa publica, priuatis studiis vacare debet, non permittendum quibusuis. idonei non deligendi modo, sed instruendi. exempla & errores, cæci & temerarii certaminis, quod domo instrui poterat & debebat. Mandata seria, & ad rei momentum, publice faciendum; rum suasoriæ, fortuitæ & obliquæ, ad frontem scenæ sustinendam, & mimum ornandum.

Ch. & Bl. pugna: vtriusque in iis habitus animi, artes, profectus defectusque iudicium de summa. Erant & plura huius generis, quæ Modesti sarcinis iucundo munere accedebant: cui hac vice de Musci notitia gratulari, & prosperum ad Penates reditum precari fas est.

Tc autem, Amicorum iucundissime, vt ab initio cœpi, magnopere rogatum velim, vt Modesti epistolas, quas ex pro-

misso ad Muscum deinde missitabat, in publicum edere ne graueris. Quod si maus *Liberinum* ordiri, quem suo tempore *Honoratus* excipiet, perinde de me, de que aliis bene mereberis, vicesque officiorum, quæ à gratis hominibus expectari possunt, experieris.

FINIS

